

AGRICOLA MAKELAARDIJ

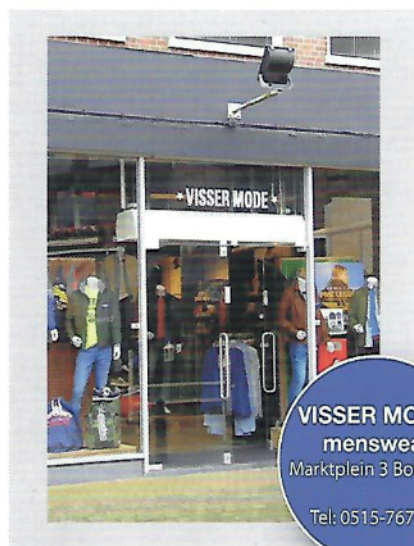
VERKOOP
 AANKOOP
 TAXATIES
 ADVISERING
 HUUR/VERHUUR

Skilwyk 13
 8701 KM Bolsward
 tel. 0515-577585
 www.agricola.nl

AGRICOLA
 makelaardij

Mode in Bolsward

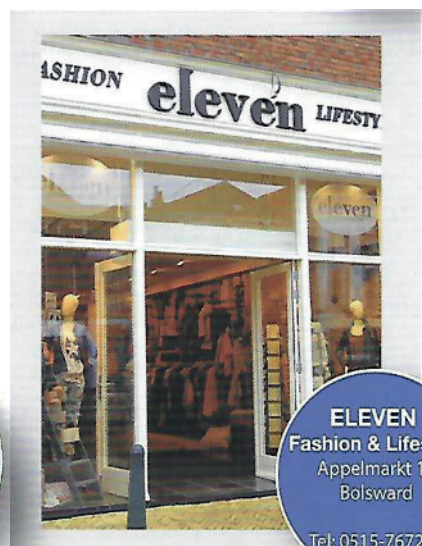
VISSER MODE menswear & womenswear ELEVEN Fashion & Lifestyle CECIL

VISSER MODE
 menswear
 Marktplein 3 Bolsward
 Tel: 0515-767008

VISSER MODE
 womenswear
 Dijkstraat 3 Bolsward
 Tel: 0515-572387

ELEVEN
 Fashion & Lifestyle
 Appelmarkt 11
 Bolsward
 Tel: 0515-767288

www.modeinbolsward.nl

Inhoudsopgave

Organisatie	4	De Waterhoen	21
Van de redactie	5	Verslag van een dagje vogels kijken	22
Van het bestuur	7	Zwaluwtil Vogelwacht Bolsward	23
Beste veehouders en loonwerkers	8	Vogelwacht Bolsward in Vanellus 2019	24
Website Vogelwacht Bolsward	9	Vogelpuzzel	27
Werkgroep nazorg	10	Predatie, een groot probleem voor onze weidevogels	30
Eerste Kievitseï vogelwacht	11	Het nachtleven van de kat	31
De belevenissen van twee nazorgers	12	Veerkracht van de natuur	32
Waarom de mus er zo onopvallend uitziet	14	Tellingen en waarnemingen Eelco Brandenburg	34
Oorsprong van de vogels	15	Nazorgcijfers Bolsward 2010-2020	42
Uit de oude doos, In gesprek met Jos Kienstra	17	De cijfers in de regio's	43
Broedzorg	20		

Dit leest u o.a. in deze jaargids:

Een verslag met foto's van de belevenissen van twee nazorgers van de Vogelwacht Bolsward e.o.

Een informatief stuk over de Oorsprong van de vogel.

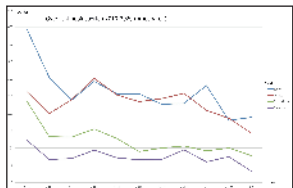
Een leuke vogelpuzzel waarmee mooie prijzen te winnen zijn!

Een inblikje in het nachtleven van de kat.

Een overzicht van de, almaar dalende, nazorgcijfers.

Wie vraagt komt verder. Nieuwsgierig zijn wij naar de ontwikkelingen in ons vakgebied, naar wat daar achter de horizon van de grafische wereld gebeurt. Nieuwsgierig zijn wij vooral ook naar u. Uw bedrijf, uw wensen en uw doelen. Samen gaan we op weg, zodat wij voelen en ervaren wat u drijft. Dat is de weg naar succes. Door onze blik op de toekomst, lopen we nooit achter de feiten aan. Wij durven te investeren, want wij zien overal kansen. Welkom bij van der Eems.

grafische groep van der eems

VANDEREEMS.NL EASTEREIN / HEERENVEEN

Colofon

Dit is de elfde editie van het jaarverslag nieuwe stijl.

*Redactie en vormgeving:
Rutger de Lange en Philip de Vries.*

Aan dit nummer werkten verder mee:

Eelco de Lange, Marco van Spanning, Gosse Hofstra, Wiebe Palstra, Eelco Brandenburg, Jan Kroese, Joop Ykema, L. Okkema, J. Kienstra, F. Oud, D. Pruiksmā, S. Witteveen.

Jaar van uitgave: 2021

Tekst correctie: Joop Ykema

*Drukker:
Grafische groep van der Eems.*

*Uivoering en lettertype:
Glossy full color, Verdana 9.*

Oplage: 375 stuks

Bronvermelding

- Foto's omslag, G. Visser en G. Hofstra;
- Foto's pag. 11, W. Palstra;
- Foto's pag. 12 en 13, P. de Vries;
- Tekst en foto pag. 14, internet;
- Tekst en foto's pag. 15 en 16, internet;
- Foto's pag. 17 t/m 19, P. de Vries;
- Foto's pag. 20, R. de Lange;
- Tekst en foto's pag. 21, internet;
- Foto's pag. 22, D. Pruiksmā en F. Oud;
- Foto's pag. 23, G. Hofstra en Bouwbedrijf Frankena Wommels;
- Tekst en foto's pag. 24 t/m 26, W. Dijkstra (BFVW);
- Foto's pag. 30, J. Kroese;
- Foto's pag. 31, internet;
- Foto's pag. 42, G. Visser en internet;
- Tekst en illustraties pag. 43 t/m 46, BFVW en Provincie Fryslân.

Organisatie

Vogelwacht Bolsward e.o., opgericht 28 februari 1947, aangesloten bij de BFVW. Aantal leden en donateurs 330.

Bestuur:

Voorzitter: E. Rosenau, Kleine Dijklakker 32, 8701 HX Bolsward. [Tel: 06-13464297](tel:06-13464297) e-mail: rosenau1@gmail.com

Secretaris: G. Hofstra, Fûgelleane 36, 8702 CD Bolsward. [Tel: 0515-579471](tel:0515-579471) e-mail: vogelwachtbolsward@outlook.com

Notulist en agendabeheer: J. Kroese, e-mail: jandistillateur@gmail.com Bolsward. [Tel: 06-29335374](tel:06-29335374)

Penningmeester: G. Hofstra, Fûgelleane 36, 8702 CD Bolsward. [Tel: 0515-579471](tel:0515-579471) e-mail: vogelwachtbolsward@outlook.com

Nazorg coördinator adm.: M. van Spanning, Harlingerstraat 53a, 8701 WR Bolsward. [Tel: 06-42753632](tel:06-42753632) e-mail: vogelwachtnazorg@outlook.com

Nazorg coördinator veldwerk: M. van Spanning, Harlingerstraat 53a, 8701 WR Bolsward. [Tel: 06-42753632](tel:06-42753632) e-mail: vogelwachtnazorg@outlook.com

Bestuurslid: T. Osinga, Bote à Bolswertstraat 19, 8701 CA Bolsward. [Tel: 06-20636736](tel:06-20636736) e-mail: tristanosinga.to@gmail.com

Broedzorg coördinator: W.A. Palstra, Prinsenburg 1, 8702 AM Bolsward. [Tel: 06-46085050](tel:06-46085050) e-mail: wpalstra@hotmail.com

Leden- en donateurs administratie: G. Hofstra, Fûgelleane 36, 8702 CD Bolsward. [Tel: 0515-579471](tel:0515-579471) e-mail: vogelwachtbolsward@outlook.com

Functionele leden:

Jeugdcoördinator: Vacature vacant.

Redactie Jaarverslag: Ph. de Vries, De Ljip 12, 8702 CG Bolsward. [Tel: 0515-576129](tel:0515-576129) e-mail: vw.redactie@outlook.com
R. de Lange, de Bunders 27, 8701 GR Bolsward. [Tel: 06-11195698](tel:06-11195698) e-mail: vw.bolsward@ziggo.nl

Webmaster: R. de Lange, de Bunders 27, 8701 GR Bolsward. [Tel: 06-11195698](tel:06-11195698) e-mail: vw.bolsward@ziggo.nl

Advertentiewerving: J. Ykema, de Wilster 1, 8702 CH Bolsward. [Tel: 0515-575951](tel:0515-575951) e-mail: jp.ykema@gmail.com

Koekactie: G. Hofstra, Fûgelleane 36, 8702 CD Bolsward. [Tel: 0515-579471](tel:0515-579471) e-mail: vogelwachtbolsward@outlook.com

Vliegende brigade: W. Terra. [Tel: 0515-575428](tel:0515-575428) Mobiel: [Tel: 06-29230697](tel:06-29230697)

Wintervoeding: R.O. Stoelinga. [Tel: 0515-573822](tel:0515-573822)

Financiële gegevens:

Bankrelatie: Rabobank Bolsward, rek.nr.: NL16RABO.03087.07.311

Website: www.vogelwachtbolsward.nl

Van de redactie

Beste lezers,

Terwijl ik een begin maak met dit artikel, zitten we nog midden in de gedeeltelijke lockdown van de Corona-crisis. Wie had dit vorig jaar kunnen bedenken, laat staan van een lockdown gehoord. Bijzonder vreemde en onzekere tijden. Iets dreigends wat men niet ziet, maar toch ons leven binnendringt en beheerst: mondkapjes, 1.5 meter, handen desinfecteren, geen grote groepen enz..

We hebben het droeve bericht ontvangen dat Aagje van der Wagen-Slagman is overleden. Ik heb haar voor de vorige gids nog geïnterviewd voor het artikel: Uit de oude doos. Toen was al bekend dat ze ziek was, maar ze had hoop op genezing na een operatieve ingreep. Dat heeft niet meer mogen baten. Aagje was een bijzondere actieve nazorgster en had alles keurig op papier van alle jaren dat ze nazorg heeft gedaan. Bijzondere aandacht had haar interesse om de jeugd te betrekken bij de nazorg.

Rutger en ondergetekende zijn coronaproef begonnen aan de jaargids en gelukkig kan veel digitaal. We hebben, ondanks dat de jaarvergadering vorig jaar niet doorging, toch veel lovende berichten en reacties ontvangen over de nieuwe opzet van de jaargids. We blijven dus bij het A4 formaat en proberen weer een mooie, interessante en goed leesbare gids te maken. Dit jaar geen vogel van het jaar op de achterzijde van de gids, maar een miniatuur-weergave van de Skries die bij Bôte de Boer, even voorbij Tjerkwerd, werd onthuld. Onze wacht kreeg dit miniatuur, omdat zij het project bij Bôte de Boer heeft gesponsord.

Verder is er in deze Jaargids een artikel opgenomen over twee van onze nazorgers op een bijzonder mooie locatie bij een veehouder met hart voor de weidevogels. Een krantenartikel ter illustratie van de problemen en oorzaken die onze weidevogels bedreigen. Een oproep aan de eigenaren van huiskatten. Vaste rubrieken als: Uit de oude doos, bijzonder verhaal over één of meer vogels, en dit jaar een nieuwe opzet

voor het verslag over de nestkasten in Bolsward. Kortom: genoeg leesvoer.

Nog steeds merken we dat de website van onze wacht niet veel wordt bezocht en dat waarnemingen voor de site ook achterblijven. Toch is er volgens ons genoeg te melden en dat hoeft niet alleen over weidevogels te gaan. Planten, insecten, paddenstoelen, een mooie beschrijving van een excursie of een dag in de natuur, alles kan worden geplaatst.

Als laatste eindig ik weer, zoals gebruikelijk, met de achteruitgang van onze mooie weidevogels. Dit leest u in veel artikelen in deze jaargids. Een dramatisch slecht jaar met erg weinig vliegvlugge kuikens. Oorzaken: Klimaat, de droogte in het voorjaar en zomer, te weinig eten - deels door de droogte en diepte ontwatering-, maar zeker ook door de uitgeputte bodem waarin insecten en wormen bijna niet meer voorkomen. Geen bloemrijke weiden en daarmee weinig insecten voor jonge kuikens. En als klap op de vuurpijl de toenemende predatie-druk als gevolg van bovenstaande oorzaken en de dit jaar afgenomen muizenpopulatie. Als predatoren weinig

HUITEMA VALLINGA

NIEUWBOUW, VERBOUW, RESTAURATIE OF RENOVATIE PLANNEN?

WIJ BOUWEN UW WENSEN TOT WERKELIJKHEID!

**BEL ONS
(0515) 572516**

Volg ons:

HICHTUMERWEG 2, 8701 PG BOLSWARD | INFO@HUITEMA-VALLINGA.NL | WWW.HUITEMA-VALLINGA.NL

voedsel vinden, gaan ze op zoek naar een gemakkelijke prooi en dat zijn onze weidevogels met hun eieren en kuikens. De predatoren worden als een magneet aangetrokken naar de mooie gebieden waar veel weidevogels zitten. In de groene raaigraslanden is voor hen niets meer te eten.

De oorzaken zijn al jaren bekend. Ook is bekend wat de oplossing is, en dat het geld gaat kosten. Maar zeker ook dat er een mentaliteitsverandering moet komen: anders aankijken tegen de huidige veehouderij en een goede prijs willen betalen voor kwalitatief hoogstaande zuivelproducten. Goede inkomsten door minder te produceren op een verantwoorde, natuurlijke manier. Als de intensieve veehouderij niet massaal om wil of kan naar natuurinclusief zal het met onze weidevogelstand steeds verder achteruit gaan. In het artikel: Uit de oude doos, een interview met onze oud voorzitter van de Wacht, Jos Kienstra. Meer dan tien jaar geleden schreef hij een confronterend artikel over een nu nog actuele kwestie: de achteruitgang van en zorg voor weidevogels.

De Leeuwarder Courant vermeldt op 9 december 2020 in het stuk: Steenmarter gedood in 14 weidevogelgebieden: "In zestien gebieden zijn dit jaar 1323 nesten van grutto, Kievit, scholekster en tureluur met wildcamera's gevolgd. Meer dan de helft van de nesten werd gepredeerd. De top vier van predators waren steenmarter, wezel, bunzing en de vos". Dit zegt dus nog niets over de overgebleven kuikens of die wel vliegvlug zijn geworden.

Net zo confronterend is het nu dat boze en rebelse veehouders met hun machtige tractoren naar Den Haag opstomen om hun gelijk te halen. Het is maar de vraag of je hiermee de publieke opinie aan je zijde schaaft of dat de burger zo langzamerhand steeds meer vervreemdt van onze veehouders en akkerbouwers. Van polarisatie komt meestal weinig goeds.

Er is ook positief nieuws te melden: Onze wacht heeft 10 waterpompen aangeschaft en geplaatst bij veehouders met kansrijke mogelijkheden voor weidevogels. Het bestuur is bezig met de aanschaf van een zwaluwtil en de oeverwaluw wand was dit jaar weer een groot succes. Er zijn weer 10 nestkasten opgehangen in de Fûgelkrite en samen met de kasten in Eekwerd was het bezettingspercentage bijna 90%.

Als redactie wensen we jullie weer veel leesplezier.

Rutger de Lange en Philip de Vries.

KOOP BIJ ONZE ADVERTEERDERS

Zij hebben mede mogelijk gemaakt dat wij dit jaarverslag uit konden geven.

Kruidenrijke bloemmengsels

Al jaren zien we steeds meer planten langs fiets- en wandelpaden. Dit zijn vaak ingezaaide wilde bloemmengsels van de bijv. De Cruydt-Hoeck.

Ze leveren allerlei mengsels:

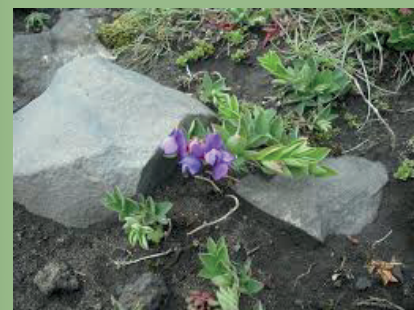
B1: Kleurrijk mengsel ruderaal soorten, N2: Bijenmengsel en tweejarige soorten.

Ze hebben ook een project gedaan op de Afsluitdijk en mengsels geleverd voor de Vlinderstichting: zie bijgaande tekst.

Zaden jagen voor ons botanisch erfgoed

Water en wind voerden wilde plantenzaden naar de basaltblokken van de Afsluitdijk. De gelukkige vonden houvast en wortelden tussen de stenen in vochtig zout slib. De ecologische omstandigheden op de Afsluitdijk zijn uniek. En daarmee de vegetatie ook.

'De dijk, een kunstmatige rotskust, is allesbehalve natuur, maar er heeft zich wel bijzondere natuur op gevestigd zoals Zeekool en Zeelathyrus', aldus Nils van Rooijen, plantencoloog bij Wageningen Environmental Research. Alle reden voor stichting 'Het Levend Archief' om zaden te oogsten op de Afsluitdijk voordat de uitvoerende werkzaamheden begonnen voor de dijkversteviging.

Lees verder op de volgende pagina.

Van het bestuur

Beste natuurvrienden,

Hierbij ontvangt u het jaarverslag van onze wacht van het afgelopen jaar 2020.

We hebben er, in overleg met de redactie, voor gekozen om weer een A4 formaat te maken: het is handzamer, het nodigt uit tot lezen en de kosten zijn ongeveer hetzelfde als het kleine formaat.

Het mag wel weer eens worden gezegd dat onze advertentieverkoper Joop Ykema weer een geweldige job heeft gedaan, want de opbrengst hiervan is gelijk aan de kosten van onze drukker.

De koekactie van het afgelopen jaar heeft het mooie bedrag opgebracht van €1850,00. Hierbij wil ik de verkopers hartelijk bedanken, want e.e.a. moest wel weer bij nacht en ontij worden gerealiseerd. De coronacrisis speelt iedereen parten en dat hebben wij ook gemerkt. De BFWW heeft een enquête gehouden bij de leden of de koekactie dit jaar wel moest doorgaan. Het resultaat was negatief, m.a.w. geen koekactie.

Onze Algemene Ledenvergadering ging niet door, de zaal was wel gereserveerd en de vele vergaderingen van de BFWW en rayonvergaderingen werden ook gecancelled. Als wacht communiceren wij middels mail, telefoon en Whats-app.

Wij kunnen altijd vrijwilligers gebruiken en eventuele bestuursleden zijn ook altijd welkom. Bolswards Nieuwsblad heeft afgelopen zomer een redactioneel stukje gepubliceerd van onze wacht en daarin werd uitgelegd waar wij zoal mee bezig zijn. Dit resulteerde in een serieuze aanmelding.

U ziet zijn naam al staan voorin bij de organisatie, Tristan Osinga; hij woont

in Bolsward, is 25 jaar en is It'er. Hij gaf te kennen dat hij graag wil meedenken en helpen. Hij heeft verstand van computers en dat kunnen wij ook goed gebruiken.

Marco van Spanning geeft het ook al aan in zijn bijdrage, maar het voorjaar was erg droog. Als nazorger kon je wel op sokken de weilanden in en de vogels hadden moeite om voedsel te vinden. Er moest water op het land komen. Wij hebben een aantal pompen aangeschaft die op zonne-energie werken. Het resultaat is geweldig. We hebben dit kunnen realiseren door financiële bijdragen van het Sint Anthony Gasthuis en Stichting Het Weeshuis. Deze instellingen zeggen wij bij deze hartelijk dank voor hun bijdrage.

Hoe is het broedseizoen verlopen? Helaas is dit in de provincie het afgelopen jaar mislukt. De cijfers van onze wacht zijn ook niet best. Door een kurkdroog voorjaar en een hoge predatie bleven de nesten leeg, werden ze leeggeroofd of gingen de vogels later aan de leg. Is het tij te keren of stevenen we af op een opnieuw desastreuus voorjaar?

Er is een aanvalsplan opgestart door natuurorganisaties onder leiding van oud minister Pieter Winsemius. Daar zijn miljoenen mee gemoeid en we zijn benieuwd wat dit gaat opleveren. Het laatste nieuws is dat de minister van Landbouw en Natuur enthousiast is over dit plan. Via de media zult u binnenkort ongetwijfeld kunnen vernemen wat het resultaat zal zijn. Wordt vervolgd.

Tot slot wenst het bestuur u en de uwen een goede gezondheid en geniet van de mooie natuur om ons heen.

Gosse Hofstra.

Duizenden zaden werden er afgelopen jaren verzameld op de dijk, onder meer door Ben Bruinsma, vrijwilliger voor "Het Levend Archief". 'Gisteren heeft Ben wederom een halve kilo zaad verzameld van de Wilde kool. Dat is onze 'oerboerenkool' en is de plant waaruit al onze broccoli, boerenkool en andere koolsoorten zijn ontwikkeld. Dat is toch bijzonder!', aldus Van Rooijen.

De gewonnen 'Afluitdijkzaden' liggen overal: op de zolder in het stadhuis in Leeuwarden, bij Nils van Rooijen thuis (ter voorbereiding op het experiment), maar er ligt ook een groot deel onder de juiste temperatuur veilig opgeslagen in een speciale zaadkuis bij Cruydt-Hoeck. Een klein deel van deze kostbare zaden is toegevoegd aan de Nationale Zadencollectie in Nijmegen. De overige kilo's worden ingezet voor herintroductie op de Afluitdijk.

En dat herintroduceren is geen sinecure. Het oude, verweerde basalt wordt vervangen door nieuw en leeg beton en hoe zorg je er nu voor dat een zaadje genoeg houvast vindt om te kiemen tussen die grote, zware betonblokken en niet wegspeelt bij de eerste de beste golf?

Begin december hebben Nils van Rooijen en Joop Schaminée met hulp van onder andere Ben Bruinsma in weer en wind een eerste experiment opgezet op de dijk. Er zijn speciale zaadbolletjes gemaakt in de kas van Cruydt-Hoeck: een balletje van een soort specie van leem, klei uit het depot van Breezanddijk en dit gebiedseigen materiaal gemengd met vermalen zeewier. Het zeewier is ook verzameld op de Afluitdijk en dient als meststof. In dat balletje zitten drie zaadjes. Er zijn vijf soorten gebruikt om balletjes mee te vullen: Zeekool, Wilde kool, Strandbiet, Zeevenkel en Zeelathyrus.

Lees verder op pagina 9.

GRUTTOLAND IS EEN INITIATIEF VAN STICHTING AGRARISCH NATUURFONDS FRYSLÂN

Ik bouw mee aan Gruttoland, u ook?

ADOpteer 1 of meer VIERKANTE METER GRUTTOLAND

Hela mee deze gruttopareel te ontwikkelen en draag actief bij aan de redding van de grutto. Adopteer 1 of meerdere vierkante meters gruttoland via www.gruttoland.nl. Met deze actie wordt 6 hectare weidegrond aangekocht van gruttohoer Murk Nijdam in Wommels. Vervolgens wordt dit perceel op maal ingericht en beheerd voor de grutto's. Een land met greppels, kruidrijk grasland, ruige stalmeest, uitgesteld maaien en een optimaal waterpeil. Zo bouwen we samen aan **it bêste skriezelân fan d'ierde**.

GRUTTOLAND
it bêste skriezelân fan d'ierde

www.gruttoland.nl

€ 7,50 per m²

Beste veehouders en loonwerkers

Als u in het broedseizoen van plan bent werkzaamheden op uw landerijen te verrichten, dan wel vee los wilt laten in een perceel waar weidevogels broeden, bel dan tijdig met de vliegende brigade waarvan W. Terra de coördinator is.

W. Louwsma
Tel:0515-575151

W. Palstra
Tel:06-46085050

De nestpan

De bond van Friese vogelwachten heeft in samenwerking met de provincie een nestpan ontwikkeld.

Deze is te gebruiken als u mest gaat uitrijden met een sleepslang. Zie de foto's.

Mochten er in uw weiland nesten aanwezig zijn van weidevogels, dan is de nestpan een probaat middel om het broedsel te beschermen. Enkele veehouders hebben vorig jaar al met succes de nestpan gebruikt.

Met name graag extra uw aandacht en tijdig inschakelen van de vliegende brigade daar waar het werkzaamheden op maispercelen betreft.

Tot de leden van de vliegende brigade behoren de volgende nazorgers:

W. Terra 1e coördinator
Tel:06-29230697
Tel:0515-575428

U kunt contact opnemen met uw nazorger als u niet zeker weet of er nesten aanwezig zijn.

Mocht u hiervan gebruik maken dan kunt u contact opnemen met ons bestuurslid Marco van Spanning, telefoonnummer 06-42753632 of e-mail: vogelwachtnazorg@outlook.com

RUUD HARINGA

www.ruudharingatweewielers.nl | 0515-572717

TWEEWIELERS

TE VINDEN IN

BOLSWARD

AAN DE GROTE DIJLAKKER 58

NIEUWE FIETSEN | TWEEDEHANDS FIETSEN | ACCESSOIRES | REPARATIE

GIANT | GAZELLE | QWIC | POPAL | VOGUE | BURGERS

Website Vogelwacht Bolsward

In de vorige jaargids hebben we een rubriek opgenomen over de website van de wacht. Het leek ons leuk om dit als een vaste rubriek terug te laten komen in de toekomstige jaargidsen.

Zo ook dit jaar zijn er weer diverse zaken op onze website gepubliceerd o.a. een verslag van het eerste Kievitsei van onze wacht, een verslag van het schoonmaken van onze zwaluwwand en een uitgebreid verslag van gekleurde Kokmeeuwen. Verder zijn er weer diverse bijzondere waarnemingen opgenomen in de waarnemingentabel en op de interactieve waarnemingenkaart. Lever dus ook komend seizoen weer uw bijzondere waarnemingen bij mij aan.

Ook is het jaarverslag van vorig jaar weer op de website gepubliceerd. Vorig jaar hadden we een jubileumuitgave wat betekent dat er momenteel al 10 jaarverslagen op onze website zijn gepubliceerd. U vindt deze onder de

link "Jaarverslagen". De jaarverslagen zijn als pdf-formaat op de website gezet, met een inhoudsopgave waarin je direct naar het desbetreffende onderwerp binnen de gids kunt gaan. Dit is een zogenaamde intelligente inhoudsopgave. Deze treft u overigens niet aan in de allereerste jaargidsen van 2009 en 2010. Pas in 2011 hebben wij een inhoudsopgave aan de jaargids toegevoegd.

Sinds een aantal jaren zijn ook de verschillende werkgroepen van onze wacht op de website gepresenteerd. Onder de link Werkgroepen in het navigatiemenu vindt u een beschrijving per werkgroep. Het is uiteindelijk de bedoeling dat er per jaar een actueel stuk per werkgroep gepubliceerd wordt. Ik ben hiervoor wel afhankelijk van wat mij als webmaster allemaal wordt opgestuurd. Dus ook hierbij weer het verzoek aan jullie om leuke gegevens aan te leveren.

Rutger de Lange.

'In maart verwachten we de eerste resultaten te kunnen zien. Afhankelijk daarvan willen we in het najaar van 2021 gaan zaaien voor 2022. Niet eerder, want we willen dat de zaden onder de meest ideale omstandigheden kunnen kiemen. Als de plant nog niet goed is ontwikkeld, dan spoelt zo'n jong kiemplantje mogelijk weg. We kopiëren daarom de strategie van de plant zelf en zaaien in het najaar. Ontkiemt en overleeft de plant het komende jaar? is onze belangrijkste vraag. Wij experimenteren in een paar dijkvakken op de Afsluitdijk die al verstevigd zijn om antwoord te krijgen. Uiteindelijk wordt de 32 kilometer lange dijk aan de hand van ons advies door Bureau Waardenburg en Rijkswaterstaat ingezaaid.' Om inheemse planten een grotere overlevingskans te bieden, zijn door aannemersconsortium Levvel speciale op-basalt-lijkende betonblokken ontworpen, de zogenaamde quattrobloks.

Idylle: Bloemen voor vlinders, bijen en mensen

Vanaf maart 2013 is De Vlinderstichting, samen met de Nederlandse Bijenhouders Vereniging, bezig met het aanleggen van idyllen. Idyllen zijn bloemrijke plekken waar vlinders en bijen voedsel- en voortplantingsplekken kunnen vinden, maar het zijn ook plekken waar mensen welkom zijn! De idyllen moeten niet alleen goed toegankelijk zijn voor mensen en op plekken liggen waar veel mensen komen, maar er moet ook een grote betrokkenheid zijn van personen en organisaties.

Als de imkervereniging, het IVN, de bewonersraad, Groei & Bloei en de gemeente er achter staan, kan het eigenlijk niet meer misgaan. Het gaat bij idyllen namelijk niet om een kleurig weilje met een carnavalsmengsel dat volgend jaar weer is verdwenen, maar om een duurzame bloemrijke situatie.

Lees verder op pagina 23.

Nu' elke beurt en APK met sporing controle

Voor alle merken auto's!

HYPERMODERN
www.stoebo.com

Automobilbedrijf
STOEBO

De Marne 1 04 · Bolsward
T 051 5 572 626 E info@stoebo.com

Werkgroep nazorg

Hoe staat het ervoor met ons wachtgebied?

Op dit moment hebben we 65 rayons. Hier wordt door 54 nazorgers op ongeveer 3438 ha nazorg verricht. Binnen ons wachtgebied zijn er twee collectieven met in totaal 540 ha beheer met verschillende pakketten. De Greidhoeke en de Súdwest hebben afspraken met de boeren voor hun percelen. Deze pakketten kunnen zijn: volledig beheer, kruidenrijk gras, ruige mest, legselbeheer, plas-dras enz.. Bij de Greidhoeke hebben we 91 ha en bij de Súdwest 244 ha in beheer.

Afgelopen jaar.

Het was een vreemde tijd met de corona. De vergaderingen werden afgelast en we moesten rekening houden met de regels. Onze nazorgers konden wel hun nazorg doen en in het vrije veld kon men heerlijk genieten van de natuur.

Maar het was voor vele nazorgers een teleurstellend jaar, en de weidevogels kregen het zwaar te verduren. Het weer zat niet mee en de hoge predatiedruk speelde hierin een grote rol. Vanaf april kwam de droogte en door een aanhoudende oostenwind, werd de grond erg snel hard. Hierdoor konden de weidevogels moeilijk voedsel vinden.

Als men het land betrad, zag je veel weidevogels langs de slootkant zoekend naar voedsel.

Vele weidevogels kwamen laat aan de leg, wat niet gunstig is in verband met de maaitijd.

Op een gegeven moment nam Gerard van Asselt, hij is gebiedscoördinator van rayon de Greidhoeke, contact met ons op. De VW Oosterend had Solapompen aangeschaft om de greppels te voorzien van slootwater.

Hierdoor kan men voor weinig geld een stukje land nat maken en de weidevogels helpen. De wacht Bolsward heeft in eerste instantie 2 aangeschaft om te kijken naar het resultaat.

Het resultaat was boven verwachting. De pompen hebben een behoorlijke capaciteit. Inmiddels beschikt de wacht over 8 Solar pompen en deze kunnen, indien nodig, allemaal ingezet worden. Het zou mooi zijn dat men meer weidevogels hoort aan de rand van de stad Bolsward.

"Ik hoor liever de weidevogels dan de roekenkolonies, wat mij een doorn in het oog is", aldus Marco.

Rondom Bolsward stikt het van de roekenkolonies en daar ziet men geen weidevogels in de buurt.

De predatie komt zeker niet ten goede voor de weidevogels.

Tijdens het broeden moeten de weidevogels oppassen, dat ze niet van hun nest worden geplukt, of dat hun eieren worden gepakt. En al komen de eieren uit dan moeten de kuikens opletten dat ze niet worden opgevreten, of dat ze verhongeren door de te weinig insecten.

Neem bijv. de Buizerd: Hoeveel Buizerds ziet men onderweg? Het zijn er steeds meer. Zo 'n 40 jaar geleden zag men ze zelden. Dit geldt ook voor de reigers, kiekendieven, roeken, kraaien enz.. "Ik zie soms wel 10 reigers of meer op een stuk land".

Worden de weidevogels niet vanuit de lucht aangevallen, dan moeten ze ook nog uitkijken voor de grondpredatoren: de vos, marter, bunzing, hermelijn, wilde kat, huiskat en ga zo maar door. Ik was in november even in het land; de landerijen zijn mooi nat. Je kunt nu mooi zien hoeveel sporen van predatie er zijn en dat is schrikbarend!", zegt Marco.

Willen we de weidevogel behouden dan moet er wat gebeuren, zoals o.a. de landerijen nat houden, kruidenrijk gras, ruwe stalmest en predatie bestrijden/terugdringen.

En misschien is het uitbroeden van het eerste legsel in broedmachine niet eens zo 'n gek idee, zo zou men een verdubbeling kunnen creëren. Maar het blijft toch veel mooier om de grutto echt te zien en te horen.

Tot slot:

Ik hoop dat 2021 weer een normaal jaar wordt zonder Covid-19. En dat we met elkaar weer verbonden zijn en normaal met elkaar kunnen omgaan. Laat het een mooi jaar worden voor de weidevogels.

Marco van Spanning,
Nazorgcoördinator.

Maatschap Fysiotherapie

Franekerstraat 20 Bolsward

maatschap
Fysio therapeuten
Bolsward

www.fysiotherapiebolsward.nl

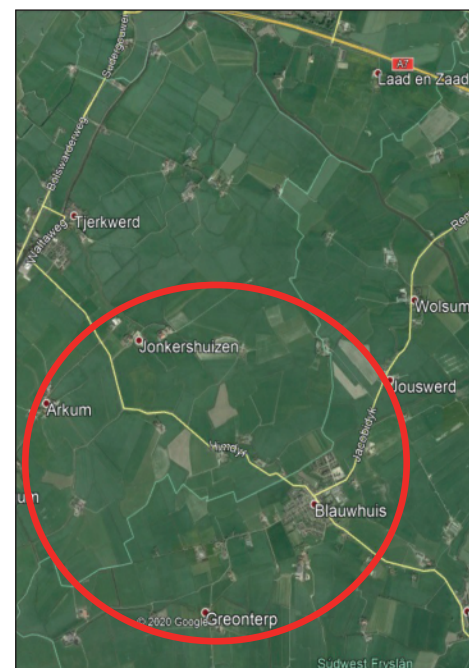
Eerste Kievitseï vogelwacht

Jan-Willem Postma uit Sneek heeft donderdagmorgen 12 maart 2020 om 11:30 uur tussen Arkum en Blauwhuis het eerste kievitseï van Vogelwacht Bolsward e.o. gevonden. Voor Jan-Willem is het al de tweede keer dat hij het eerste ei van onze Vogelwacht heeft gevonden.

Om iedereen een kans te geven een eitje te vinden of te laten genieten van de natuur, heeft het Bestuur besloten om het "frije fjild" binnen het wachtgebied voor nazorgers van onze wacht open te houden t/m zondag 29 maart. Daarna begint voor iedereen de nazorg in het eigen rayon.

W. Palstra

HANZE ZONWERING

Specialisten in:

- Buitenzonwering • raamdecoratie*
- rolluiken • garagedeuren*
- veranda • overkapping*
- shutters • reparatie/onderhoud*

Dinsdag - vrijdag: 09:00-12:00 13:30-17:00

Zaterdag van 13:30-16:30

Vanaf 1 september t/m 1 maart

uitsluitend op afspraak

www.hanzezonwering.nl

KOOP BIJ ONZE ADVERTEERDERS

Zij hebben mede mogelijk gemaakt dat wij dit jaarverslag uit konden geven.

De belevenissen van twee nazorgers van de Vogelwacht Bolsward e.o.

Het is een prachtige zonnige avond als we elkaar ontmoeten op de fiets bij de rondweg om Bolsward bij de afslag naar de Bargepels. Het zijn Joop Ykema en Lolke Okkema en ondergetekende. Het is een vreemde tijd. Coronatijd. Wie had vorig jaar vermoed om op 1.5 meter en op de fiets naar je nazorggebied te gaan. De wereld is plotsklaps door een wereldwijde viruspandemie compleet veranderd. We beseffen dat we als mens kwetsbaar worden. En niet alleen door het virus, maar ook op de manier waarop we met de aarde, het milieu en het klimaat omgaan. Langzamerhand beseffen we dat we niet ongestraft rooibouw kunnen plegen op moedertje aarde.

Ook in het veld merken we de laatste 20 jaar de effecten van een steeds efficiëntere landbouw en veeteelt. Als vogelwachter zie je met lede ogen aan hoe het biotoop steeds sneller en drastischer verandert. Er zijn steeds meer ingrepen nodig om de weidevogelstand op de nog geschikte plekjes (pareltjes) op peil te houden. Maar gelukkig beseffen ook vele boeren dat het anders moet en, dat goede samenwerking met de vogelwacht en soms kleine ingrepen, een groot verschil kunnen maken voor onze mooie weidevogels. En wat viel het iedereen op tijdens deze coronacrisis en de lockdown van de economie: Wat was de lucht helder en schoon. Wat was het heerlijk stil. En

bovenal wat hoorde je veel vogels. Wat was het heerlijk weer om even een ommetje te maken in de frisse lucht.

Joop en Lolke hebben prima contact met hun twee boeren waar ze nazorg doen. Het zijn de families Hettinga en Bouwstra. Beiden betrokken bij de weidevogels op hun landerijen. Franke Bouwstra heeft zelfs een heuse

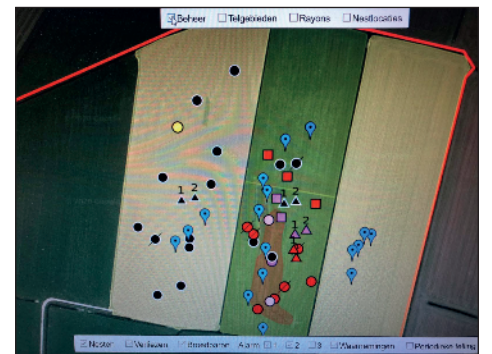
observatie-/vogelhut gemaakt boven een slootje. Een hij heeft een eigen plas-dras aangelegd met een pomp. Een prachtige plek om rustig de plas-dras te observeren. En wat is het een succes! Het wemelt ervan de vogels. Zelfs in de observatiehut broedt de boerenzwaluw. In en rond de plas-dras en het aangrenzende maïsland van Hans Hettinga kom je ogen te kort om alles te observeren en te monitoren.

Op de landerijen van Bouwstra zit uitgestelde maaidata en zo hebben de kuikens alle kans om vliegvlug te worden. Het maïsland is een enorm veld en fijn om met drie man de laatste Kievit- en scholeksternesten te vinden. Markeren is niet meer nodig, want alle landbewerkingen zijn voltooid. Bij het bewerken van het maïsland wordt elk jaar keurig door het loonbedrijf om de gemarkeerde nesten heen gewerkt. Echt top!

En wat zitten er dan allemaal voor weidevogels in dit pareltje? Zeker 8 paar grutto's. 10 tot 12 paar Kieviten, 4 á 5 paar tureluurs, scholeksters, krakeend, wilde eend, slobeend. Verder 2 nesten van de meerkoet gevonden met samen 20 eieren! We zien regelmatig een aantal kemphanen en enkele oeverlopers. Enkele

watersnippen en ook een bont-bekplevier is waargenomen. Er is echter ook predatie: luchtpredatoren zoals bruine kiekendief, buizerd en zwarte kraai. En grondpredatoren die al enkele nesten hebben leeggeroofd. Tot nu toe is er niet een vinger op te leggen welke hiervoor verantwoordelijk is. Joop en Lolke hebben zelfs gebruik kunnen maken van een wildcamera. Maar deze heeft de predator niet kunnen vastleggen. Vooral de gruttonesten zijn in trek bij de predatoren.

We genieten volop in het veld en bij elke nazorggronde worden er nieuwe nesten met eieren ontdekt door deze twee betuïfte aisers. Er ontgaat hen praktisch niets. Ik ben blij om met deze twee liefhebbers mee te mogen en zo

een mooi verslag voor onze jaargids te kunnen maken. Heerlijk, even het gevoel van vroeger in het vrije veld. De geluiden en de geuren. Nostalgie? Ik hoop van niet. En met de samenwerking met deze betrokken boeren en bevlogen vogelwachters krijg ik weer wat hoop. Zo kan het dus ook!

zijn zichtbaar en het eierstruif loopt uit het ei. Een predator is duidelijk door ons gestoord.

Het zal toch niet het lichte grutto-ei uit het nest 100 meter verderop zijn? Maar gelukkig is dat nog oké. Waar dit ei vandaan kwam, blijft een raadsel evenals de vreemde predator.

De laatste paar keer dat we het rayon bezoeken staat in het teken van de alarmtelling. De laatste keer tellen we vele grutto's en tureluurs en 2 paar scholeksters. Wat opvalt is dat er van de vele Kievitsnesten nu maar twee of drie paar alarmeren. Van de rest is niets te zien. Landelijk wordt al bericht dat het slecht gaat met de Kievit. En ondanks het mooie biotoop lijkt dat ook hier het geval.

Op een avond dat ik meeloop met Joop en Lolke merken we meteen bij de aankomst in het rayon dat er iets mis is. Een wolk van weidevogels is luid alarmerend in de lucht. We snellen ter plekke en Lolke vindt een aangevreten ei van de grutto, erg licht van kleur, midden in het land. Kleine beetgaatjes

Lolke is de man die alle gegevens registreert in het Kievitregistratiesysteem. En regelmatig heeft hij printjes mee van alle locaties, zodat we precies weten waar de gemarkeerde nesten met stokken liggen. Erg handig.

Ik zie met veel genoegen terug op een paar prachtige avonden met twee reuze aardige kerels bij twee boerenfamilies waar weidevogels nog kansen hebben. Soms was het echt koud met handschoenen aan en muts op, dan weer erg warm, maar over het algemeen veel te droog.

Moe maar voldaan keren we op ons fietsje terug naar Bolsward. De zon zakt langzaam in haar gouden pracht achter de horizon. Volgende jaar maar weer eens kijken.

PS: de predator bleek, ja je bedenkt het niet!, een egel te zijn. Het spoor wat we in het land zagen lopen (zie foto) was breed en meestal kaarsrecht. De egel werd gevangen in een val en verderop weer vrijgelaten.

Philip de Vries, mei 2020.

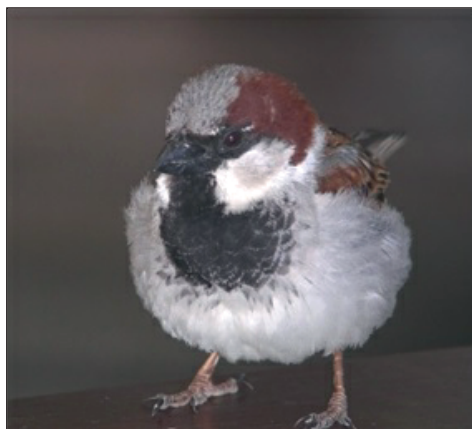
Kienstra Bolsward

Steenhandel en Bestratingsbedrijf

Tel: 06 - 50 62 34 45 E-mail: info@kienstrabestrating.nl
Internet: [Http://www.kienstrabestrating.nl](http://www.kienstrabestrating.nl)

Waarom de mus er zo opvallend uitziet

Heeft u zich wel eens afgevraagd waarom de mus zo'n opvallende, kleine, grijze vogel is? En waarom het beestje alleen maar met gestrekte pootjes kan huppelen? Vroeger was de mus een geliefd, kleurrijk renvogeltje. Hoe dat zo veranderd is? Er zijn veel legendes over planten en dieren die een rol zouden hebben gespeeld bij de kruisiging van Jezus. Een daarvan gaat over de mus, luister:

Ooit waren mussen blijde, mooie vogels die dicht bij de mensen leefden in de stad Jeruzalem. De kleurrijke, vrolijk kwetterende diertjes fleurden de buurten van de stad op.

Zo'n kleine 2000 jaar geleden stond het volk samengepakt langs de wegen van Jeruzalem. Jezus liep zwoegend, met het kruis op zijn schouders, de weg op naar zijn terechtstelling. De doornenkroon pijnigde zijn hoofd en het bloed liep over zijn gezicht. De roodborstjes en de boerenzwaluwen vlogen naar beneden. Ze trokken zoveel mogelijk doornen uit het bebloede hoofd om de pijn te

In memoriam Aagje van der Wagen- Slagman

Op 4 september jl. is op 77-jarige leeftijd **Aagje van der Wagen-Slagman** overleden.

Philip de Vries heeft vorig jaar nog een interview met haar gehad dat gepubliceerd is in het jaarverslag van 2019.

Ze was al geruime tijd ziek. Aagje was een trouw lid en bovendien een fanatiek nazorger van onze wacht. Daar blijven we haar erkentelijk voor. Wat zij erg belangrijk vond: de jeugd en o.a. haar beppesizzers betrekken bij de natuur.

We zullen haar op de eerst volgende ledenvergadering van onze wacht gedenken.

verzachten. Als herinnering aan hun hulp hebben beiden nog steeds een roodbruine borst.

De gelovigen langs de kant van de weg zagen echter ontzet dat de mussen die doornen van straat pikten en terug zetten diep in de huid van Jezus! Verbijsterd waren ze toen die mussen daarna vrolijk tjilpend terugvlogen naar hun dakgoten en Jezus van bovenaf bespotten met hun gesnater. Waarom deden ze dat?

Na de dood van Jezus zijn de mussen voor hun wandaden streng gestraft. De prachtige kleuren werden hen afgenomen. Er restte slechts onopvallend grijs en bruin. De kwetterende liedjes werden beroofd van de mooie klanken en nu rest slechts nasaal getjilp. Het leuke geren werd onmogelijk gemaakt door stijve pootjes, waardoor het gehuppel er nu dom uitziet. De onderlinge gezellige vrolijkheid mochten ze houden. Maar de meeste mensen halen vandaag de dag hun neus op voor dat domme, grijze musje.

Vogelbescherming maakt zich ernstige zorgen om de mus. In de vorige eeuw kwam de mus massaal voor in alle dorpen en steden. Hun aantal is nu sterk afgenomen. Sommige deskundigen spreken van een afname van wel 50%. Er zijn verschillende oorzaken. Eén daarvan is de "vernietiging" van de woonomgeving: tuinen en wegbermen worden netjes onderhouden: rommelhoekjes met onkruid en zaden verdwenen, heggen hebben plaatsgemaakt voor schuttingen, grasveldjes en weiden worden tot diep in de herfst gemaaid waardoor er weinig zaadvorming is voor voedsel in de winter; pannendaken worden ontoegankelijk voor nesten. U kunt de mus helpen door weer rommelhoekjes te maken, de vogels te voeren en speciale nestdakpannen te plaatsen. Mussen zijn groepsdieren, als u een alleen opererend musje ziet dat dicht bij het struikgewas scharrelt, kijk dan goed, meestal is het een heggenmus.

Eelco de Lange.

Podologiepraktijk Wierda

Ervaren specialisten voor uw voetklachten

- ✓ uitgebreid onderzoek
- ✓ deskundig advies
- ✓ geen wachlijst
- ✓ specialisten in beweging

Meer dan alleen steunzolen

Oorsprong van de vogels

De oorsprong van de vogels is een klassiek vraagstuk binnen de paleontologie 1). Vroeger was dit een zeer controversieel onderwerp, maar tegenwoordig denken de meeste wetenschappers dat vogels dinosauriërs zijn, de laatste nog levende vertegenwoordigers van die groep na het uitsterven van alle andere dinosauriërs op het einde van het Krijt 2).

Sinds het opkomen van de evolutietheorie probeert de biologie van iedere diergroep haar plaats in de stamboom van het leven te bepalen. Bij de vogels is dat moeilijk, omdat die een lichaamsbouw hebben waar verder niets in het huidige dierenrijk nog op lijkt. Ze hebben veren en een snavel, lopen op twee poten, kunnen vliegen, hebben holle botten, ademen via luchtzakken, leggen harde eieren en zijn warmbloedig. Alleen bij uitgestorven groepen dieren zou een gelijkende combinatie van eigenschappen aangetroffen kunnen worden.

In 1861 werd het fossiel ontdekt van **Archaeopteryx**, een vogel van 150 miljoen jaar oud. Dit dier, dat tanden had en een lange staart, liet zien hoe de allereerste vogels eruit zagen en toonde aan dat ze tijdens het Jura 3) uit eerdere reptielen moeten zijn voortgekomen. In 1868 stelde de Brit Thomas Huxley vast dat vogels het meest leken op kleine vleesetende dinosauriërs, de theropoden. In de jaren daarna werden er echter steeds meer fossielen gevonden uit groepen die verwant waren aan de dinosauriërs en waarmee ze samen de ruimere groep der archosauriërs vormden. Dat werkte erg verwarrend en de meeste geleerden durfden niet meer met zekerheid te stellen bij welke groep archosauriërs de vogels nu precies

hoorden. Wel was het duidelijk dat hun nauwste thans nog levende verwanten binnen de archosauriërs de krokodilachtigen zijn.

In de jaren zestig werden er nieuwe fossielen opgegraven van de kleine vleesetende dinosauriër **Deinonychus**. Dit dier was zo nauw aan de vogels verwant dat het in zijn bouw veel unieke kenmerken met deze groep deelde, voldoende om een krachtig bewijs te leveren dat vogels dinosauriërs waren. In 1973 was de Amerikaan John Ostrom de eerste die hierover een wetenschappelijk artikel schreef. Hij wist bijna meteen de meerderheid van de paleontologen te overtuigen. In de jaren tachtig maakten computers het mogelijk de meest waarschijnlijke stamboom voor een groep levende wezens uit te rekenen. Ook van deze berekeningen was de uitkomst dat vogels tot de dinosauriërs behoorden. Bij het grote publiek is de dinosauriërtheorie vooral sinds 1996 bekend geworden door opzienbarende ontdekkingen van gevederde dinosauriërs tijdens opgravingen in het noordoosten van de

Buro Walinga
ontwerp van groene ruimtes

tuinontwerpen, beplantingsplannen, landschappelijke inpassingsplannen, boomverzorging

www.burowalinga.nl

Volksrepubliek China.

Nu de oorsprong van de vogels eenmaal bekend is, is het ook duidelijk geworden dat veel eigenschappen die tegenwoordig uniek voor ze zijn, vroeger bij veel ruimere groepen dieren voorkwamen. Het lopen op twee benen was al een kenmerk van de voorouders van de dinosauriërs en hetzelfde geldt wellicht voor warm bloedigheid, luchtzakken en het bezit van een soort vacht. De eerste dinosauriërs hadden al een snavel en hardere eieren; alle theropoden hebben holle botten en binnen die groep hebben de Maniraptora echte veren. Deze eigenschappen zijn dus niet speciaal ontwikkeld voor het vliegen zoals vroeger meestal gedacht werd. Hoe dat vliegen zelf zich ontwikkeld heeft, is nog onzeker. Het kan vanuit de bomen gebeurd zijn, vanaf de grond of via een combinatie van beide. Het is onbetwist dat veren een rol gespeeld hebben, maar hoe de speciale voortstuwende vleugelslag tot stand is gekomen, kan nog niet sluitend verklaard worden.

Hoewel de dinosauriëroorsprong voor vogels vrij algemeen aanvaard wordt, zijn er ook varianten en alternatieve modellen. Voor een daarvan, dat meer dinosauriërs tot de vogels behoren dan eerder gedacht, wordt steeds meer bewijs gevonden.

Andere hypothesen 4), dat er al in het Trias 5) vliegende bevederde archosauriërs voorkwamen, of dat vogels toch geen dinosauriërs zijn, zijn steeds slechter verenigbaar met de gevonden feiten.

Noot: Ter verduidelijking (red.)

1) paleontologie = wetenschap die fossiele resten of sporen van organismen bestudeert.

2) Krijt = geologisch tijdperk dat duurde van +/- 145 tot 66 miljoen jaar geleden.

3) Jura = geologisch tijdperk dat duurde van +/- 201 tot 145 miljoen jaar geleden.

4) hypothese = veronderstelling over de te onderzoeken kansverdeling.

5) Trias = geologisch tijdperk dat duurde van +/- 251 tot 201 miljoen jaar geleden.

Eelco de Lange.

Rosenau Stuc

TRADITIONEEL STUCADOOR

<p>E. Rosenau Kleine Dijlakker 32 8701 HX Bolsward</p>	<p>T 0515 581 992 M 06 1346 4297 E info@rosenau-stuc.nl</p>
---	---

VAN DER

W erf

uit liefde voor het vak

Dwarsnoord 21 - Tel: 0515-541517

Begine 52 - Tel: 0515-542507

Marktstraat 4 - Tel: 0515-572698 - Bolsward

www.bakkerijvanderwerf.nl

Uit de oude doos, In gesprek met Jos Kienstra

Op 29 oktober 2020 fiets ik naar Jos Kienstra voor een interview in onze jaargids.

Toch moet ik weer even denken aan het vorige interview met Aagje van de Wagen-Slagman. Een bevlogen nazorgster met hart voor de weidevogels. Ze vertelde toen al dat ze ziek was, maar dat er uitzicht was op herstel. Dat heeft niet zo mogen zijn.

De bladeren kleuren en de wind doet de toppen van de bomen stevig heen en weer waaien. Het is droog, maar duidelijk herfst. Binnen bij Jos brandt de houtkachel en is het heerlijk warm.

gemak een volledig boek over kunt schrijven. Als je de plaatjes erbij doet, wordt het een bestseller. Een man met een open mind en het hart op de tong. Recht door zee en een Bourgondische leefstijl. Trots op zijn mooie zelf verbouwde woning met kippen, een hondje en een mooie tuin. Een echte ondernemer. Naast de politie, waar Jos 40 jaar heeft gewerkt, m.n. als onderzoeker, bestiert hij zijn straatmakersbedrijf. Ja wat een combi, maar nu hij is gestopt bij de politie, en is hij nog altijd druk. Jos adverteert altijd trouw in onze Jaargids.

We kennen elkaar al van de jaren samen in het Bestuur van de Vogelwacht Bolsward e.o.. Jos was

voorzitter en heeft dit met verve 12 jaar gedaan. Hij nam die taak over van Wieger van der Veen.

Jos had al vrij snel in de gaten dat er veel te veel gepraat werd over de achteruitgang van onze weidevogels. Maar er kwamen geen oplossingen en deze werden zeker niet uitgevoerd. Bakken met geld werd er uitgegeven

Metaalhandel W. Lemstra B.V.

Inkoop schroot en metalen

De Marne 206 8701 MH BOLSWARD

Tel: 0515-335649

De koffie staat klaar met een lekker stuk koek erbij. Gezellig en huiselijk. Ik krijg een rondleiding door Jos zijn 'Paleisje'. Prachtig.

Jos komt van Ameland en dat merk je meteen als je de kamer binnenstapt. Foto's van Ameland waar zijn roots liggen en waar ie nog steeds aan verknocht is. De familiebanden op het eiland en de natuur brengen Jos nog regelmatig terug naar zijn geliefde eiland. Wat direct opvalt is de eiervverzameling en het broedsje kievitseieren dat hij "erfde" van de vorige bewoner. Elke jongen had vroeger een eiervverzameling.

Jos is een markante man waar je met

aan onderzoek, terwijl klip en klaar duidelijk was waar de oorzaken lagen. Het ging alleen over geld en niet over de achteruitgang van weidevogels. Iets wat Jos stak en pijn deed.

Vanuit deze visie schreef hij in 2009, als voorzitter, namens de Wacht het discussiestuk: 'Gedachtenslag'.

Een kritisch maar eerlijk betoog wat voor vele boeren en de BFWW tegen het zere been was.

Nu, jaren later, blijkt hoe actueel dat stuk was en dat precies uitgekomen is wat toen al bekend was: lage waterstand, raaigras, turbokoeien binnen, grote machines, kunstmest, 6 à 7 keer per jaar maaien en bemesten,

maïs enz.. De nekslag voor de weidevogel. "Als er niet geofferd wordt in de trant van goed beschermde pareltjes in het Friese weide landschap, heeft de weidevogel geen toekomst meer. Als boeren niet meewerken aan behoud van het Friese cultuurlandschap tegen een goede onkostenvergoeding, zullen de weidevogels verdwijnen. Nog steeds krijgen boeren Europese subsidie per hectare weidegrond. Met als voorwaarde goed rentmeesterschap voor dier en natuur. Hier zou veel kritischer naar gekeken moeten worden of die doelstelling ook wordt gehaald en zo niet, dan er consequenties aan verbinden".

Jos herinnert zich nog goed dat hij altijd superveel lol had als de boer, die toen nog midden in het dorp woonde, in het voorjaar de koeien van stal haalde en naar het weiland bracht. De dieren waren door het dolle heen en vlogen dwars door de voortuinen en de hekjes van de bewoners van Nes naar het malse sappige grasland. Iedere bewoner probeerde angstvallig zijn voortuintje te beschermen tegen de aanstormende kudde.

Hij was 11 jaar en ving zijn eerste konijntje met de zaklamp en knuppel. Ja, dat kon toen nog op het eiland. Zelf het beestje slachten en verkopen. Daar leerde je veel van. Ook het ondernemerschap zat hem al jong in het bloed. Als de toeristen op het eiland aankwamen, moest er natuurlijk bagage vervoerd worden van de boot naar hun huisje of de camping. Zo jong als Jos was, had ie een oude kinderwagen omgetoverd tot bagagewagen en zo verdiende hij een paar centen. Hetzelfde met wadpieren steken en deze verkopen aan vissers. Twee wormen voor een cent! Of konijnen mesten en verkopen voor de slacht, 10 stuks voor 125 gulden.

Marmar - Graniet - Leisteen

Alles op het gebied van natuursteen, graf - en urnmonumenten

Steenhouwerij

MARNE

NATUURSTEEN

www.marne-natuursteen.nl

De Marne 8, BOLSWARD
Tel: 0515 - 57 37 12
info@marne-natuursteen.nl

Als er gevist werd dan kwamen er emmers vol vis en vader bakte die voor het hele dorp. Zo ging dat in die tijd. Ook met mossels en garnalen die gevangen werden, deelde ieder mee. Op hun beurt kregen de Kienstra's ook regelmatig wat toegestopt. Alles met gesloten beurzen.

Zo leerde hij dat bij de natuur leven en dood hoort. Eten en gegeten worden. Dat je als kind leerde dat je soms afstand moest nemen van wat je lief was. Zoals een door hem zelf opgefokt en gemest stierkalf bij zijn boer. Die bracht ie zelf naar de slager. Moeilijk, maar even later sjuowde hij de bakken vlees wel mee naar de winkel.

Jos had samen met Dirk Kuperus een nazorg gebied bij de Huitema's net buiten Bolsward. Beter bekend als de Tijdgeest en de Eerste Tille. Het is nu te bereiken via Eemswoude onder Tjerkwerd en via een pont over de Workumer trekvaart. Ze hebben daar een mooie tijd gehad tot de intensieve veehouderij steeds

meer land veranderde in een "groene raaigras woestijn". Geen vogels meer. Geen aardigheid meer aan het zo mooie nazorgwerk.

Jos ziet met genoeg terug op zijn tijd als voorzitter van de wacht. Vooral het ontvlechten van de vele taken van Appie Nagel, jarenlang secretaris, heeft veel goeds gebracht. Appie Nagel deed in die tijd zowat in zijn eentje alles voor de wacht. Ongelooflijk zoveel energie en kunde die man in onze wacht heeft gestoken. Maar het maakte de wacht ook kwetsbaar. Veel taken werden herverdeeld onder de toenmalige bestuursleden en Nagel werd ontlast van een steeds zwaarder wordende functie. Jos en Appie dat was een paar apart. Ze konden goed met elkaar en waardeerden elkaar. Nog steeds. Onze wacht heeft veel goeds aan beide heren te danken.

Toen Jos gestopt was bij de politie heeft hij kort daarna een ernstig motor ongeluk gehad waarbij zijn rechterschouder is verbrijzeld. Twee

forse operatieve ingrepen en een jaar later hebben Jos doen besluiten om er even heerlijk tussenuit te gaan. Hij kocht een camper en met zijn hondje trok ie drie maanden door Europa langs de Atlantische kust. Vanuit Nederland, België, Frankrijk, Spanje en Portugal enz. Hij bezocht een oud collega in Frankrijk gaf hem vijf Unox worsten als cadeau. Hij reisde naar de zon en kwam gebruid door het mooie weer in Nederland terug. Een bijzondere reis waar je alleen al een boek over kunt schrijven. Thuis bij Jos liggen de souvenirs van deze bijzondere reis: vitrines vol met allerlei soorten schelpen en zaken die hij langs de vloedlijnen in heel Europa heeft verzameld. Maar natuurlijk ook vele van het strand van Ameland.

“In de tijd dat Jos de bestuursvergadering van de wacht opende, was het steevast eerst een rondje hoe is het met je en hoe is het thuis, daarna een mooie mop of smeug verhaaltje en dan gingen we los. Ik kijk er met veel plezier op terug.

Zo ook op deze 2 uurtjes bij Jos aan de Secretaris Haitsmalaan. Alles kan lang niet verteld worden in dit stukje uit de oude doos. Weer weken lang zaken om over na te denken en te lachen. Jos, het ga je goed en bovenal gezondheid”.

Philip de Vries.

RAYMON KUSTERS
Voor al uw bouwplannen!

www.kusters-bouw.nl
info@kusters-bouw.nl
06 53 11 00 87

KUSTERS BOUW

Maar nu, op zijn 66e jaar, is Jos weer terug waar het allemaal begon. Hij is boer geworden. En dat in deze tijd. Hoe doe je dat?

Bij Jos is niets onmogelijk, dus dit ook niet. Hij is onbezoldigd boer bij Bloemkamp geworden. Hier bestiert hij de kinderboerderij met een aantal vrijwilligers. Schapen, konijnen en kippen. Bekijks voor jong en oud. Maar bovenal voor de bewoners van Bloemkamp. “Al zal er maar één bewoner per dag een glimlach hebben om het wel en wee van die beesten is mijn missie al geslaagd”, is Jos zijn motto.

Bovenal is Jos een mensenmens. Uit ervaring weet hij hoe belangrijk het is dat mensen tot hun recht moeten komen. Dat een goede thuisbasis het succes is voor je prestatie en je werk. Dat zorgen en narigheid kunnen doorwerken in alles.

Broedzorg

Eekwerd en Fûgelkrite

Zoals eerder vermeld in de jaargang van 2020 hebben wij, Philip, Eelco en Rutger, vorig jaar 25 nestkastjes in Eekwerd en de Fûgelkrite opgehangen. Dit najaar hebben wij deze nestkastjes gecontroleerd met een verbluffend goed resultaat!

Bijna ieder kastje is bewoond geweest, en zijn er (mogelijk) ook kuikens uitgevlogen. Naast de pimpelmees en

de koolmees zijn er ook nesten aangetroffen van de ringmus en..... helaas heeft een specht sommige kastjes gekraakt.

Omdat we de kastjes eind september begin oktober hebben gecontroleerd, hebben we een inschatting moeten maken van de uiteindelijke broedresultaten. Hieronder treft u de resultaten aan in twee tabellen

Rutger de Lange.

Broedzorg Vogelwacht Bolsward wijk (rayon) Eekwerd.				
Kastnummer	Soort	Aantal eieren	Aantal jongen	Aantal verloren
1	Koolmees	6	6	1
2	Koolmees	6	6	0
3	Koolmees	0	0	0
4	Pimpelmees	10	4	1
5	Pimpelmees	10	3	3
6	Koolmees	nest in aanbouw	0	0
7	Pimpelmees	6	3	1
8	Koolmees	nest in aanbouw	0	0
9	Koolmees	nest in aanbouw	0	0
10	Leeg	0	0	0
11	Leeg	0	0	0
12	Leeg	0	0	0
13	Leeg	0	0	0
14	Pimpelmees	6	0	1
15	Koolmees	8	2	1

Broedzorg Vogelwacht Bolsward wijk (rayon) Fûgelkrite.					
Kastnummer	Soort	Aantal eieren	Aantal jongen	Aantal verloren	Opmerking
1	-	-	-	-	Gekraakt door Specht
2	Koolmees	5	0	5	Gekraakt door Specht
3	Pimpelmees	10	6	onbekend	
4	Ringmus	6	1	3	
5	Koolmees	7	2	3	
6	Ringmus	5	3	1	
7	Pimpelmees	10	onbekend	onbekend	
8	Koolmees	6	onbekend	onbekend	
9	Ringmus	onbekend	onbekend	onbekend	
10	Koolmees	6	2	onbekend	

Op plan Noord 2

7 nestkastjes. 3 bewoont door de koolmees, 2 pimpelmees en 1 ringmus en 1 leeg.

1 pimpelmees, 1 protter (spreeuw) en 1 holenduif (blaudoke).

Simme Witteveen.

Op Spreeuwenstein bij boer Witteveen

5 nestkasten: 1 ringmus, 1 koolmees,

Dode kuiken kast (Fûgelkrite).

Niet uitgekomen eitjes (Fûgelkrite).

Locaties hokjes in de Vogelwacht Bolsward e.o.

Oproep

Aan alle nazorgers en broedzorgers van Vogelwacht Bolsward.

Ieder jaar worden de (weide)vogels in onze omgeving door jullie beschermd en geteld. In overleg met boeren en beheerders zorgen jullie er voor dat zo veel mogelijk vogels een kans krijgen om hun kuikens groot te brengen. We kunnen wel stellen dat in de ruim 70 jaar dat onze wacht bestaat er al heel wat vogels groot zijn geworden. Op dit moment hebben veel vogelsoorten het moeilijk en dat maakt ons werk extra belangrijk.

Het bestuur van de Vogelwacht stelt alles in het werk om dit in goede banen te leiden. We zijn als nazorgcoördinatoren al enige tijd niet op volledige sterkte en daarom doen we graag een beroep op jullie.

Verder zoeken we ook algemene bestuursleden die met ons de kar/wacht willen trekken. Ook hier zoeken we uitbreiding van ons bestuurlijk team om het werk meer te kunnen verdelen. We hebben mensen met allerlei verschillende talenten nodig, dus schroom niet, maar meld je aan!

**Namens het bestuur:
Gosse Hofstra,
06-22257573,
vogelwachtbolsward@outlook.com**

De Waterhoen

Het waterhoentje (reidhintsje) (*Gallinula chloropus*) is een vogel uit de familie van de rallen.

Kenmerken:

Waterhoentjes zijn donker van kleur met een rode snavel en een rood blesje op het voorhoofd. De punt van de snavel is geel van kleur. Op de flanken hebben ze witte strepen. In tegenstelling tot meerkoeten beschikken ze niet over zwemvliespoten. Met hun lange, groene tenen foerageren ze dan ook regelmatig op de oever. De lichaamslengte bedraagt 32 tot 35 cm en het gewicht 175 tot 500 gram.

Voedsel:

Het waterhoentje voedt zich met waterplanten, grassen, insecten en kikkervisjes. Maar ook is het dier niet schuw van een visje. Met zijn puntige snavel prikt hij het visje aan stukken, eet er zelf van en deelt het aan zijn kuikens.

Voortplanting:

Waterhoentjes maken meestal hun nesten tussen het riet, of andere dichte oevervegetatie, maar soms ook hogerop in struiken of bomen die over het water hangen. Ze bouwen als het ware een platform van dood plantenmateriaal. De nesten worden vrijwel altijd in de buurt van water gebouwd. Het legsel bestaat meestal uit vijf tot elf lichtgrijze tot geelbruine eieren met bruine vlekjes. Het vrouwtje broedt twee tot drie keer per jaar.

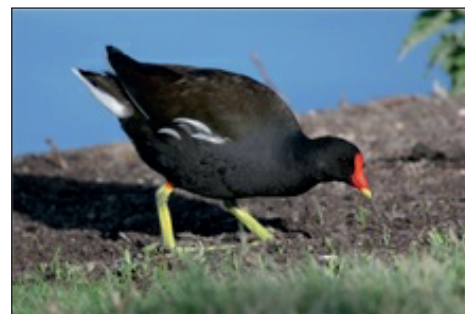
Baltsen:

Waterhoenders hebben een uitgebreid baltsritueel zoals pronken met staartveren, buigen en pikken.

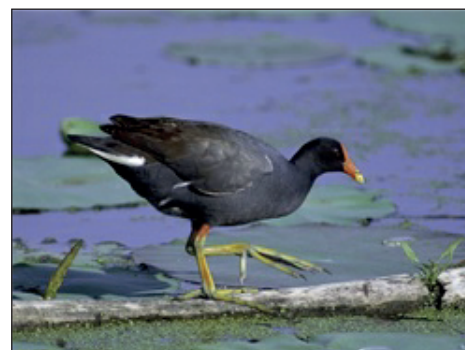
Verspreiding:

In het grootste deel van Europa komen waterhoentjes het hele jaar door voor. Zo ook in Nederland en België. In Europees Rusland zijn de dieren alleen in de zomer aan te treffen. In het uiterste noorden komen de dieren helemaal niet voor.

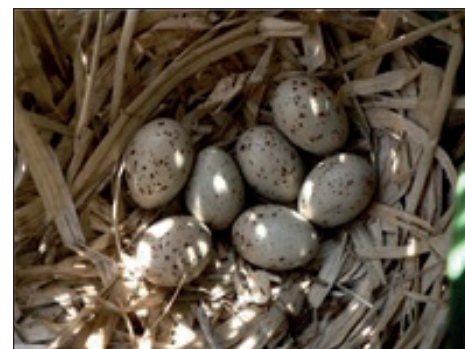
Eelco de Lange.

Waterhoen man.

Waterhoen vrouw.

Slagerij De Boer

Het adres voor:
Barbecue - Gourmet - Regionaal rundvlees
Friberne varkensvlees
Friese droge worst

Jongemastraat 35, 8701 JB Bolsward
telefoon 0515 - 573795

Frische Ambachtelijke
SLAGER

Ambachtelijk lekker

Oproep aan kattenbezitters!

Katten gaan 's nachts op jacht. Uit onderzoek blijkt dat huis- en boerderijkatten 's nachts kilometers afstruinen door de weilanden.

Meestal staan muizen op het menu. Maar ze jagen instinctief ook op jonge kuikens van weidevogels. Waarschijnlijk ben je er niet bewust van dat jouw huisdier 's nachts grote afstanden aflegt en daarbij kuikens pakt.

Tevens richten ze nogal wat schade aan in onze tuinen aan jonge merels, lijsters, winterkoninkjes etc. Daarom is het advies van alle natuurverenigingen vanaf half april tot en met juni: kuikens in uw tuin en in het weiland: poes in de mand.

(Op pagina 31 vindt u meer informatie omtrent dit onderwerp.)

Verslag van een dagje vogels kijken

Al jaren ga ik, samen met twee collega's een paar maal per jaar, een dagje vogels kijken. Het is een gezamenlijke hobby en we hebben een goede klik met elkaar. Al zien we elkaar maar een paar dagen per jaar, het voelt direct weer "als vanouds".

Het is twee oktober en prachtig weer. Zonnig en nog lekker warm voor de tijd van het jaar. De jas hoeft niet aan. We hebben koffie en brood mee voor de hele dag. Onze route voert langs de kust van Friesland. Het is Vogeltrektijd. De eerste wintergasten zijn al in aantocht en de zomergasten trekken zuidwaarts.

We starten bij Hommerts Jutrijp bij vogeluitkijkpunt over de Zwarte Brekken, en daarna naar Gaasterland: De Hege Gerzen. Hier zitten we aan de kust met een prachtig uitzicht over het IJsselmeer aan ons eerste bakkie troost.

Hier spotten we de Beflijster en horen een Bladkoning, een kleine zanger, beide uit het hoge noorden. Ook een aantal Putters doen zich te goed aan zaden van uitgebloeide distels. Vandaar dat ie ook wel distelvink wordt genoemd.

Ver op het IJsselmeer ontwaren we een paar brilduikers. Hier is de telescoop handig voor de grote afstanden. Al snel hebben we verschillende soorten ganzen gezien: Brandgans, Kolgans, Nijlgans, Grauwe gans en de Canadese gans. We hadden nog gehoopt de kleine Rietgans bij Bolsward of Blauwhuis te zien, maar dat feestje ging niet door.

Verder veel eenden: Wilde eend, Krakeend, Smient, Slobeend, Pijlstaart, Wintertaling, Kuifeend en Bergeend. En natuurlijk de eerder genoemde Brilduiker.

We vervolgen onze route via de vogelkijkhut "De Mokkebank" waar we het baardmannetje in het hoge riet zien. Een prachtig vogeltje dat in de zomer van insecten leeft en in de winter vegetariër wordt en alleen van de zaden van het riet leeft. Zijn maag-darmkanaal past zich aan in de herfst aan het veranderde voedingspatroon.

Boven het IJsselmeer zien we nog de laatste Boerenzwaluw en Huiszwaluw. Via Workum, It Soal, en de Noordwaard (hier spotten we een Roerdomp op nog geen tien meter vanuit de auto, zie foto's), gaan we naar de vogelkijkhut "de Ral" vlak voor Piaam om zo via Bolsward weer richting Sneek te rijden.

Het is wel een bijzondere dag, met mondkapjes op in de auto.

We hebben deze dag geluk met het spotten van roofvogels: De Visarend (zie foto), Bruine Kiekendief, Buizerd, Torenvalk en zelfs de Smelleken wordt gezien. Ook de Havik en de Sperwer met de Slechtvalk ontbreken niet. Prachtig wat een snelle vlucht deze laatste heeft.

Verder het vermelden waard is een paar Reuzensterns met hun grote oranje rode snavels bij It Soal in Workum. De Veldleeuwerik, Fitis, Tapuit, Watersnip, Rosse Grutto en Bonte Strandloper maken ook deel uit van de lijst met 72 soorten die we deze dag zien.

Een heerlijke dag in de vrije natuur waar je weer weken met genoeg op terugkijkt.

Philip de Vries, november 2020.

Visarend.

Torenvalk.

da

Drogisterij & Parfumerie ATSMA

Bolsward - Workum

Roerdomp (1).

Roerdomp (2).

Zwaluwtil Vogelwacht Bolsward

Vorig jaar hebt u een bijdrage kunnen lezen over de aanschaf van een zwaluwtil. Dit project heeft enige vertraging opgelopen hetgeen niet erg is. De locatie, de Terp, die ik met Eelco Brandenburg had uitgezocht, stuit op wat problemen met de gemeente.

Het schijnt zo te zijn dat de grond waar de til geplaatst zou worden van archeologische waarde is. Dus liever niet daar plaatsen.

Met Claas Frankena, de maker van de til, is een nieuwe locatie gevonden. Deze komt in het midden van het veldje te staan (zie foto) aan de Fûgelleane en op de achtergrond ziet u de Ugolaan. In deze nabijheid nestelen

ook huiszwaluwen wat ook al weer gunstig is. Men heeft een goed zicht op de til en omwonenden zullen zich er niet aan storen. In die omgeving is veel autoverkeer, maar de zwaluw heeft hier geen last van.

Alvorens de zwaluwen zich aandienen, zal in de til een muziekbandje worden geïnstalleerd. Deze speelt lokmuziek af voor de vogels en met als gevolg dat zij eerder gaan nestelen. Eén en ander is geleerd van eerder geplaatste tillen en dat heeft tot succes geleid.

Hopelijk zullen we veel plezier beleven aan de snelle fladderlaars en in een voorjaar met veel insecten.

Gosse Hofstra.

Voorbeeld, Zwaluwtil op paal (2).

Voorbeeld, Zwaluwtil op paal (1).

Locatie Zwaluwtil, veldje Fûgelleane.

Zwaluwtil in aanbouw (1).

Zwaluwtil in aanbouw (2).

Ook over vijf jaar moet het nog een prachtig kleurrijke en nectarrijke plek zijn. We werken uitsluitend met inheemse planten die thuishoren in de omgeving waar we de idylle aanleggen en met zaad dat uit ons eigen land afkomstig is. Daarom werkt de Vlinderstichting graag samen met de Cruydt-Hoeck en andere zaadleveranciers die dat kunnen garanderen.

Vlinders vinden in de idylle nectar in de bloeiende planten van voorjaar tot najaar, maar ze kunnen zich er ook voortplanten. De rupsen zijn erg verwoede dieren die vaak maar een of enkele plantensoorten lusten en daarmee houden we rekening bij de keuze van het zaad. Icarusblauwtjesrupsen bijvoorbeeld hebben kleine klaver en rolklaver nodig en de kleine vuurvlinderrups leeft van veldzuring en schapenzuring.

Een overmaat aan bloeiende planten gedurende het hele vliegseizoen is prima voor honingbijen en imkers kunnen hun volken van idylles laten profiteren, maar dat mag niet ten koste gaan van de wilde bijen. Deze hebben het ook moeilijk en spelen, net als honingbijen, een enorm belangrijke rol als bestuivers. Ook in 2015 zullen we zeker tien idylles aanleggen en zo prima plekken creëren voor vlinders, bijen en mensen. Het project Idylle wordt mogelijk gemaakt door de Postcodeloterij.

Ga voor meer informatie naar:
www.vlinderstichting.nl

HET BOEKHUIS

boek en kantoorboekhandel

Appelmarkt 6   Noard 17
 8701 KH Bolsward   8711 AA Workum
 Tel. (0515) 57 77 17   Tel. (0515) 54 13 14
www.hetboekhuis.nl

Vogelwacht Bolsward en omgeving heeft veel mooi wat Maak van kievit nationale

Wachtwoord is een vaste rubriek in Vanellus. Het schetst een beeld van het reilen en zeilen van één van de ongeveer honderd vogelwachten die in Fryslân actief zijn. Wat doet een plaatselijke vogelwacht en wat zijn de drijfveren van de mensen die zich daarvoor inzetten? De rubriek gaat over hun werk en hun belevenissen.

Wachtwoord

Gosse Hofstra is penningmeester/secretaris van Vogelwacht Bolsward en omgeving en woont aan de Fûgelleane. 'Né, dat is gewoon tafal.' Aan de overkant van de wijk waar hij woont, begint het weidevogelgebied waar ooit het bekende Ugoklooster heeft gestaan en waar nu boer Wytse Brandsma zorgt voor ideale omstandigheden voor de vogels met greppels, rûge dong en voldoende water.

Even verderop in hetzelfde gebied ligt het bedrijf van nog zo'n fanatieke vogelboer: Ruurd Abma. Ook die wil water in de greppels en het liefst een beste beurt maken bij de weidevogels. Het gebied met zoveel vogels is ook populair bij de nazorgers. Dat zijn bestuurslid Wiebe Palstra en het 82-jarige erelid Rimmer Stoeltinga.

We nemen een kijkje in het gebied samen met voorzitter Eugène Rosenau en manusje van alles Jan Kroese. Hofstra geeft tekst en uitleg. Het gaat niet alleen om weidevogels maar ook over de zwaluuwand die hier vijf jaar geleden is geplaatst en nestgelegenheid biedt aan 45 oeverzwaluwen. 'We ha flink wat leden en donateurs en hiene op dat momint wol wat jild oer. Dit like ús in goede besteging.'

Plasdras en zwaluuwand

Het wandelpad op de rand van de stad is populair vanwege het uitzicht op de polder,

Voorzitter Eugène Rosenau, met rechts penningmeester/secretaris Gosse Hofstra en links bestuurslid Jan Kroese.

de plasdras die hier is aangelegd (en veel vogels trekt) en de zwaluuwand aan de rand van het water. Daarom regelde Hofstra een

bord van flinke omvang waarop alle wetenswaardigheden over het doel en nut van de nestgelegenheid worden uitgelegd.

Het bord dat tekst en uitleg geeft over de oeverzwaluw en de zwaluuwand aan de rand van Bolsward.

weidevogelland vogel van Fryslân

Boer Brandsma is biologisch en staat dichtbij de natuur. Dat zie je aan z'n land. Hij doet aan natuur- en weidevogelbeheer en stelt zich ten doel de koe zoveel mogelijk in haar waarde te laten en de natuur zoveel mogelijk haar gang te laten gaan. Dat betekent dat de koeien hoorn hebben en dat oormerken worden geweigerd. Dat leverde de eigenzinnige boer meerdere keren gedoe op met de overheid.

Enthousiast en positief

Vogelwacht Bolsward en omgeving heeft te maken met dezelfde problemen als collega-vogelwachten, zoals een afnemende interesse en de frustratie van alsmear toenemende predatie, maar laat daardoor de stemming niet bederven. De drie bestuursleden waarmee we om tafel zitten stralen van enthousiasme en positieve energie.

De zwaluwwand telt 45 nestplaatsen die bijna altijd volledig bezet zijn.

Vogelwacht Bolsward noemt zichzelf van huis uit een echte aaisikersklub, vertellen de bestuursleden waarmee we dit gesprek hebben. Het is voor hen moeilijk te accepteren dat het eerste legsel niet mag worden geraapt. De Kievit broedt volgens hen gewoon te vroeg. Het is voor de jongen of te koud, of te droog, of ze worden gedood bij het eerste maaiwerk van de boer. 'De eerste aaien fan de Ijip binne gewoan kânsleas', zeggen ze.

'Dat sizze wy net allinne, de deskundigen ek', zegt Hofstra. Kroese: 'De Ijip hat yn elts gefal neat oan dit belied fan de oerheid'. Ze maken zich ook zorgen om het verdwijnen van de Kievit uit Fryslân. Volgens Kroese vertrekken ze naar Overijssel en naar Duitsland omdat daar meer nat land is. In de vorige Vanellus pleitte Kroese ervoor om de Kievit tot nationale vogel van Fryslân te benoemen.

Fryfjildman

Kroese heeft 'fryfjildman' als mailadres en dat zegt genoeg. Hij is een echte vrijbouter die altijd op zoek is naar allerlei interessants op het gebied van de flora en fauna en zich graag bemoeit wat zaken die weidevogels raken, achter nesten aan en boeren hulp bieden. Pas als er een einde zou komen aan het vrij bewegen in het veld, zou voor hem de aardigheid er af zijn.

Kroese is de nazorger op het bedrijf van Bôte de Boer in Rytseterp bij Tjerkwerd, de grootste skriezeboer in Súdwest-Fryslân. In de winter doet hij mee met de jachtgroep om de predatiedruk in dit gebied te vermindern door het aantal vossen te verkleinen. 'As we neat dogge, giet it mâl', zegt hij. In de buurt van vogelboer Murk Nijdam in Wommels 'ha de fosk en stienmud in hiel gebiet leechfretten'.

Het vrije veld is ook de grote hobby van voorzitter Eugène Rosenau. Hij is 64 jaar en zes jaar geleden in het bestuur gekomen, tegelijk met een paar anderen. 'Wêr ha ik it minste wurk fan', luidde zijn vraag. 'Foarsitter? No, dan wurd ik dat?' Een belangrijke opdracht voor het bestuur is verjonging, zeggen de drie. In het jaarboekje wordt een dringende oproep daartoe gedaan.

Hofstra komt van oorsprong uit Schraard, is 71 jaar en was rond z'n twintigste al lid van de vogelwacht. Bestuurslid werd hij toen hij in 2010 met pensioen ging. De eerste opdracht was het 65-jarig bestaan van de vogelwacht te vieren. 'Doe ha wy flink útpakt.' Bij Bolsward en omstreken horen ook plaatsen als Schettens, Longerhouw, Nijland en nog een paar anderen. Drie jaar geleden werden Parrega en Hieslum toegevoegd. ▶

OKTOBER '19 Vanellus 9

Het agrarische gebied met veel oud grasland en greppels, waar vroeger het Ugklooster stond, prima voor weidevogels.

Prijs omhoog

Als penningmeester heeft Hofstra als eerste actie de kosten van het lidmaatschap van 3,50 naar 7,50 euro gebracht. 'It wie noch minder dan de ôfdracht oan de BFVW.' Of dat storm onder leden veroorzaakte? 'Om precies te wêzen, we ha ien reaksje krigen.' De club draait goed, zegt Hofstra. Na de zwaluwenwand staat er een volgend project op stapel: het bouwen van een zwaluwentil.

Vogelwacht Bolsward heeft zich ten doel gesteld: bescherming en telling van de weidevogels, wintervoeding voor zang- en watervogels, het beschikbaar stellen en controleren van nestkasten in Bolsward en de bewoners en met name de jeugd van Bolsward en omgeving betrekken bij de natuur. Hoeveel broedkasten er in en rond de stad hangen? Rosenau denkt ongeveer 65. De vereniging heeft 340 leden/donateurs. 58 nazorgers in 62 rayons zorgen voor 3400 hectare. Daarnaast doen ze flink wat beheer en de alarmtellingen bij twee agrarische natuurverenigingen, De Súdwestkust en Westergo. 'Wy binne der fûl op om it de boeren nei't sin te dwaan', zeggen de drie bestuurders vol overtuiging.

In het bestuur zorgt Marco van Spanning voor de coördinatie van de nazorg en Wiebe Palstra is verantwoordelijk voor de coördinatie van de broedzorg. Een mooi clubje, zeggen de anderen. 'Mannen dy't altyd sizze: dat komt wol klear en der dan ek foar soargje.' Het jaarboek wordt gemaakt door het eerdere bestuurslid Philip de Vries en Rutger de Lange.

Jaarverslag een fenomeen

Het jaarverslag is een fenomeen bij Bolsward en omgeving. Het is een boekwerk van zestig pagina's. Het drukken kost 1500 euro, evenveel als de advertentieopbrengsten, zegt Hofstra trots. Het boekje straalt een grote mate van samenwerking en betrokkenheid uit van iedereen die wat voor de vogelwacht wil doen, particulieren en bedrijven.

Of het nu gaat om het tellen van weidevogels of kerkuilen of om de inventarisatie van oeverzwaluwen of de ransuil, alles verdient aandacht en krijgt dat ook. Zo maakt de voorzitter melding van duizend euro die ze van de opgeheven wandelclub Meerslag om Bolsward kregen. Die gaan naar de kerk-

uilengroep voor de aanschaf van een lichtgewicht ladder. 'Prachtich toch?'

Ook veehouders en loonwerkers worden in de jaargids uitvoerig toegesproken: Als u in het broedseizoen van plan bent werkzaamheden op uw landerijen te verrichten of vee los te laten, bel dan tijdig met de vliegende brigade onder leiding van Watze Terra. Dan helpen we u. En als het om sleepslangen gaat, wordt het gebruik van de nestspan extra aanbevolen.

Of er nog toekomst is voor de vogelwacht? De mannen van Bolsward kennen geen twijfel. Wat wil je ook als je gek bent van natuur en vogels zoals zij. 'Jawis, wolle we der graach mear jongeren by ha', zegt Rosenau. 'Der is altyd in hiel soad aksje by ús yn it gebiet', vult Kroese aan. Hij vertelt over de hevel waarmee in Exmorra water over het land wordt gebracht. Dat dogge jo foar boeren dy't ek wat dwaan wolle foar de fûgels.'

Tekst en foto's: Wiebe Dijkstra

Rapportage van de hoofdsorten 2018 van Vogelwacht Bolsward

Soort	Totalen			Nest status			Alarmtellingen		
	Nesten	Broedparen	Totaal	uitgekomen	verloren	onbekend	alarm1	alarm2	alarm3
Kievit	198	13	211	30	37	101	24	19	21
Grutto	203	42	245	35	6	124	111	119	82
Scholekster	98	9	107	13	5	54	16	17	14
Tureluur	70	18	88	9	2	49	58	54	54

Vogelpuzzel. Leuke prijzen te winnen. Wat moet je doen?

Op deze pagina zie je per foto drie vragen over een desbetreffende vogel. Op de volgende pagina's zie je 20 foto's van vogels. In totaal kun je 60 punten scoren. Dus voor elke goede vogelnaam op de foto en juist beantwoorde vraag één punt. Het is niet gemakkelijk maar met wat speurwerk is het wel te doen. De beste drie inzendingen maken kans op een vleesbon bij Slagerij de Boer van respectievelijk 25, 20 en 15 euro. Bij een gelijk aantal punten loot de redactie de winnaar.

Je mag je antwoorden voor 15 april schriftelijk of digitaal sturen naar:

Rutger de Lange, de Bunders 27,
8701 GR Bolsward –
vw.bolsward@ziggo.nl

of

Philip de Vries, de Lijp 12,
8702 CG Bolsward –
vw.redactie@outlook.com

De winnaars krijgen in april persoonlijk bericht. Over de puzzel kan niet worden gecorrespondeerd.

Als deze puzzelopdracht een succes wordt, komt in de volgende jaargids opnieuw een puzzel die een item behandelt uit onze mooie natuur. De redactie wenst iedereen veel succes.

Foto 1.
Naam van de vogel?
Is het een mannetje of een vrouwtje?
Wat is de nestplaats van deze vogel?

Foto 2.
Naam van de vogel?
Komt deze vogel voor in Nederland?
Staat deze vogel op de 'Rode Lijst'?

Foto 3.
Naam van de vogel?
Broedt deze vogel in Nederland?
Wat is zijn biotoop in Nederland?

Foto 4.
Naam van de vogel?
Is het een mannetje of een vrouwtje?
De zang van deze vogel kan verward worden met twee andere vogels.
Welke?

Foto 5.
Naam van de vogel?
Op welke vogel lijkt deze vogel op de foto erg veel?
Welke zang van een kleine rietvogel lijkt erg veel op deze rietvogel?

Foto 6.
Naam van de vogel?
Is deze vogel hier in de winter?
Op welke vogel lijkt hij het meest?

Foto 7.
Naam van de vogel?
Bij welke vogels broedt hij in de nabijheid?
Welke vogel wordt gemakkelijk met deze vogel verward?

Foto 8.
Naam van de vogel?
Broedt deze vogel in Friesland?
Welke Friese weidevogel lijkt veel op deze vogel?

Foto 9.
Naam van de vogel?
Wat is uitsluitend zijn voedsel?
Broedt deze vogel in Nederland?

Foto 10.
Naam van de vogel?
Wat is het gewicht van deze vogel?
Zijn er in Nederland kleinere vogels dan deze?

Foto 11.
Naam van de vogel?
Is deze vogel het hele jaar door in Nederland?
Staat deze vogel op de 'Rode Lijst'?

Foto 12.
Naam van de vogel?
In welke gebieden broedt deze vogel in Nederland?
Gaan de aantallen van deze vogel voor- of achteruit?

Foto 13.
Naam van de vogel?
Is het mannetje of een vrouwtje?
Broedt deze vogel in Bolsward?

Foto 14.
Naam van de Vogel?
Als je hem ziet is het meestal een mannetje of een vrouwtje?
Is hij in de winter in Bolsward?

Foto 15.
Naam van de vogel?
Is het een mannetje of een vrouwtje?
Wat is zijn biotoop?

Foto 16.
Naam van de vogel?
Broedt deze vogel in Bolsward?
Omschrijf wat het karakteristieke geluidje van deze vogel is?

Foto 17.
Naam van de vogel?
Komt deze vogel voor in Nederland?
Hoeveel maal zwaarder is het mannetje dan het vrouwtje?

Foto 18.
Naam van de vogel?
Is het een winter of een zomergast?
Welke Friese professor doet veel onderzoek naar deze vogel?

Foto 19.
Naam van de vogel?
Komt deze vogel voor in Friesland?
Broedt deze vogel in Friesland?

Foto 20.
Naam van de vogel?
In welke biotoop broedt deze vogel?
Welk deel van de dag zoekt deze vogel naar voedsel?

Ronald B. Rosenau
eigenaar

VERFZAAK BOLSWARD
topkwaliteit voor scherpe prijzen

Nieuwmarkt 7 8701 KK Bolsward
tel: 0515-581580

www.verfzaakbolsward.nl
info@verfzaakbolsward.nl

Facebook/ Instagram:
Verfzaak Bolsward

Foto 1, G. Visser.

Foto 2, G. Visser.

Foto 3, G. Visser.

Foto 4, G. Visser.

Foto 5, G. Visser.

P

U

Z

Z

E

L

Foto 6, G. Visser.

Foto 7, G. Visser.

Foto 8, G. Visser.

Foto 9, G. Visser.

Foto 10, G. Visser.

Foto 11, G. Visser.

Foto 16, G. Visser.

Foto 12, J.R. Koops.

Foto 17, E. Brandenburg.

Foto 13, J.R. Koops.

Foto 18, E. Brandenburg.

Foto 14, J.R. Koops.

Foto 19, E. Brandenburg.

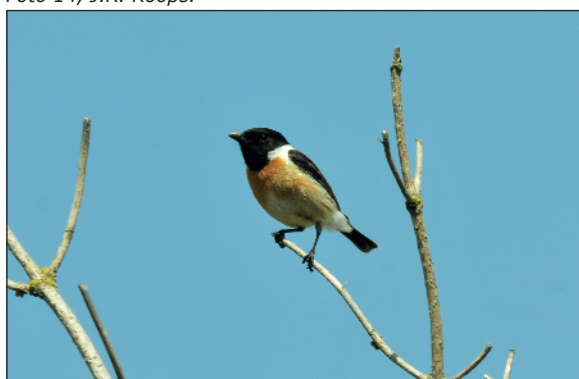

Foto 15, W. Palstra.

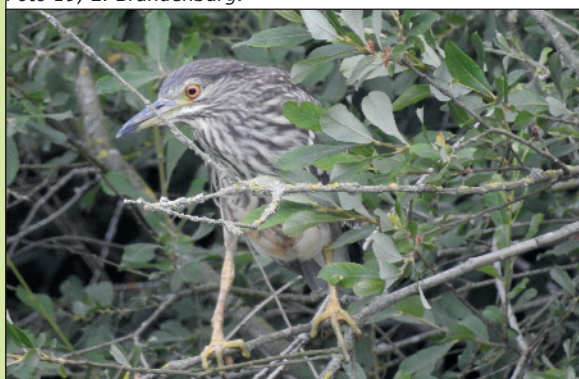

Foto 19, E. Brandenburg.

P
U
Z
Z
E
L

Predatie, een groot probleem voor onze weidevogels

Net als voorgaand jaar leverde Jan Kroese weer wat materiaal aan waar uit blijkt dat het slecht gesteld is met onze weidevogelstand. En met name op het gebied van predatie heeft hij 'mooie plaatjes' aangeleverd. Daarbij kan hij met mooie verhalen onderbouwen wat predatie doet met nesten en jonge weidevogels.

Jan doet de nazorg bij Bôte de Boer, waar afgelopen zomer een prachtige metalen Skries zijn landerijen siert aan de provinciale weg, net voorbij Tjerkwerd. Op de achterzijde van deze gids staat een kleine uitvoering van deze Skries, die onze wacht cadeau kreeg. Dit kreeg de wacht, omdat ze geldelijk heeft bijgedragen aan de totstandkoming van de Skries aan de provinciale weg. Bôte de Boer is een veehouder die zich met hart en ziel

inzet voor het behoud van onze weidevogels. Door een hoge waterstand, greppels met water, plasdras en ruige stalmest zorgt hij ervoor dat er veel weidevogels op zijn landerijen een plek vinden om te broeden. Erg jammer is dat door predatie er bijna geen kuikens vliegvlug worden.

Jan vertelt: "Dit jaar waren de Grutto's laat en sommigen veel later dan de rest. Jonge vogels zijn voor het grootste deel allemaal opgevreten door blauwe- en grote zilverreigers bij de plas-dras. Zo ook bij Bôte de Boer. Ook veel jongen werden opgehaald door de bruine kiekendief. Bij de derde alarmtelling waren er bijna geen jonge Grutto's meer bij Bôte de Boer.

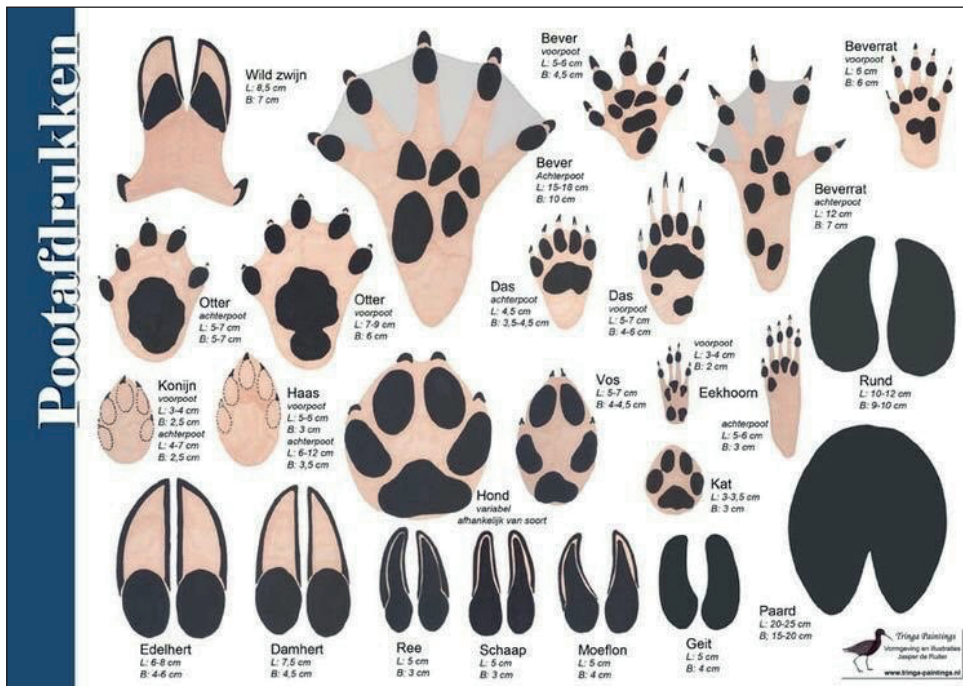
In een weidevogelkerngebied is vorig jaar net op tijd een vossenbouw gevonden met 6 jongen.

Een kippenboer aldaar vertelde hoeveel kippen hij ieder jaar kwijtraakt door vossen, marterachtigen, ratten en roofvogels. Het gaat om 6000 stuks per jaar!

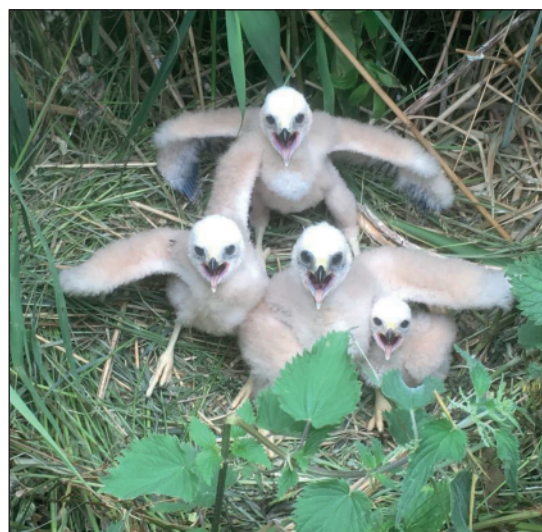
Op een camping in Makkum is door plaatselijke jagers een dode vos gevonden in een afvalcontainer. In veel chalets, op de camping, stikt het van de marters die de isolatie wegvreten. Ze laten veel stank achter van plas en poep en dode prooidieren.

Kortom, al deze verhalen geven aan dat de predatoren steeds meer naar kansrijke vogelgebieden trekken. Dat de grond- en luchtpredatoren bijna niet te stoppen zijn.

Philip de Vries.

Vossenburcht.

Kiekendief kuikens.

Gepredeerde jonge Grutto.

Het nachtleven van de kat is niet voor de poes

Bron: Vanellus 03/2020 van Hendrik Tamsma.

De campagne 'Kuikens in het land, poes in de mand' roept kattenbezitters op hun dieren tot eind juni 's nachts binnen te houden. Heel wat huis- en boerderijkatten gaan 's nachts op pad, maar wat ze precies uitvreten is voor hun baasjes niet altijd duidelijk.

De laatste jaren is er steeds meer onderzoek gedaan naar het gedrag van katten en hun invloed op de natuur. Katten zijn niet zo onschuldig als de meeste baasjes denken. De snorrende, opgerolde vriend voor de kachel verandert buiten in een meedogenloze jager.

Katten brengen twee keer zoveel prooien thuis als hun baasjes vooraf voorspelden, blijkt uit een Engels onderzoek. Volgens Amerikaans onderzoek behoort de kat tot de 100 schadelijkste niet-inheemse soorten ter wereld. Loslopende huis- en boerderijkatten schaden de biodiversiteit. Rechtswetenschappers van de Universiteit van Tilburg stellen daarom – op basis van Europees natuurbeschermingsrecht – dat katten

niet los mogen lopen. Poekie kan er zelf niets aan doen, dat is nu eenmaal zijn instinct. Maar zijn baasje wel.

Kat met dode tuinvogel in de bek.

Als de kat van huis is

Het is algemeen bekend dat huiskatten tuinvogels vangen. Maar wat veel mensen niet weten, is dat katten 's nachts hele afstanden afleggen. Onderzoekers van de Rijksuniversiteit Groningen hebben in Groningen onderzoek gedaan naar de rol van de kat op het broedsucces van weidevogels. Nesten werden uitgerust met bewakingscamera's en twintig katten werden minutieus met behulp van gps loggers gevolgd. Het nachtleven van de kat kwam zo in beeld. Kater Guus maakte het wel heel bont, hij stroopte de wijde omgeving af naar poezen. Geile Guus had gelukkig geen oog voor kuikens, maar andere katten vormen wel een risico voor piepende jonge vogels.

Verstoring weidevogels

Weidevogels zien in het donker het gevaar niet aankomen en kunnen hun kuikens niet beschermen tegen indringers. Piepende kuikens zijn een te grote verleiding voor poezen. Ondanks een ronde buik springen katten instinctief op de kuikens af. Met alle gevolgen van dien. Een kattenbel helpt niet. Er zijn zelfs katten die prima met bel kunnen jagen.

Het nachtleven van de kat is niet voor de poes blijkt uit onderzoek. Maar we kunnen er wat aan doen. Zanger Emiel Stoffers van de band "de Hûnekop" roept op namens de BFVW, natuurorganisaties en Agrarische collectieven in Fryslân kattenbezitters daarom hun huisdier gedurende het weidevogel-seizoen 's nachts binnen te houden.

Kat met dode putter in de bek.

Makelaardij
CHRIS DRAIJER
makelaardijdraijer.nl

Uw belang staat als
een huis!

Veerkracht van de natuur

Artikel uit de Leeuwarder Courant van 13 oktober 2020. Door Cor de Boer.

Een aantal passages uit het grote artikel: *De natuur is onze bondgenoot, te beginnen bij de bodem. Daar gaat een campagne voor het herstel van de biodiversiteit op hameren. Louise Vet legt uit.*

Wereldwijd worden een slordige 1 miljoen dier- en plantensoorten met uitsterven bedreigd. Deze teloorgang van de biodiversiteit speelt niet alleen op verre continenten. Maar net zo goed in Nederland. Daardoor worden allerlei natuurlijke processen uit het lood geslagen. Dat gaan we voelen. En toch maakt de argeloze burger zich er nauwelijks druk om.

Biodiversiteit gaat over heel veel meer dan panda's in China en tijgers in India. Het gaat over de genetische variatie binnen soorten en de wisselwerking tussen verschillende soorten. Daarmee gaat het ook over onszelf. We zijn onderdeel van een ecosysteem dat helemaal is gebaseerd op diversiteit en samenwerking. De natuur doet heel veel voor ons, gratis en voor niks. Als dat wegvalt, hebben we echt een probleem.

Wanneer er hier en daar een schakeltje wegvalt in het grote geheel is dat vaak nog wel op te vangen, stelt Vet. Dat wordt anders als 'sleutelsoorten' het loodje leggen. "Denk aan bestuivende insecten die je nodig hebt om voedsel te produceren. Denk aan alle bodemleven dat we hebben uitgeschakeld met de input van landbouwsystemen. Doordat we planten lui hebben gemaakt en de bodem niet meer voeden, hebben we degeneratie van de bodem gekregen." Ze verwijst naar de Britse onderzoekers die hebben vastgesteld dat wereldwijd een derde van alle akker-bougrond verloren gegaan is door erosie en vervuiling in de laatste veertig jaar.

Met goede zorg én geduld zijn uitgeputte bodems weer tot leven te wekken, belooft Vet. Dan gaat die hele gemeenschap van bodemleven weer aan het werk. Ze levert voedingsstoffen aan gewassen, helpt ziekten en plagen voorkomen, houdt water vast. Als de structuur van de bodem goed is, staat het land er ook bij extreme omstandigheden – bijvoorbeeld in tijden van droogte of grote nattigheid – veel beter voor.

Een gezonde leefomgeving is meer lust dan last

Ook in Nederland zijn we de natuur als bondgenoot aan het kwijtraken, zegt vet. Dan gaat het al gauw over de landbouw, die 60 procent van het grondoppervlak bestrijkt. "Onze boeren voelen zich verbonden met de natuur, maar er is veel kennis verloren gegaan over het belang van diversiteit. Iedere plantensoort heeft een eigen community van insecten, die ieder ook weer hun eigen vijanden hebben, met daarboven de vogels en andere dieren die daarmee verbonden zijn: een heel voedselweb."

"Aan dat web draag je weinig bij wanneer je als melkveehouder alleen maar Engels raaigras teelt. Dan stuur je alleen op maximale productie van eiwitten, met heel veel sneden, als voedsel voor een koe die gemaakt is om superveel melk te produceren. Dat lijkt slim bedacht, maar er kleven allerlei risico's aan, omdat je een heel kwetsbaar systeem hebt gebouwd. Daar komen ganzen en veldmuizen op af, maar al het andere verlies je."

"We hebben honderden jaren geploegd. Dat deden we omdat we niet anders wisten. Dan konden we zaaien en waren we het onkruid kwijt. Maar we weten nu hoe fantastisch die bodem

UW ALLROUND DIERENZAAK

VOOR AL UW DIERENBENODIGDHEDEN EN HENGELSPORT

DISCUS

**DIERENSPECIAALZAAK EN
HENGELSPORT A.P. VAN DER FEER**

DIJKSTRAAT 13-15 / 8701 KB BOLSWARD T 0515 - 58 12 52 E DIERENWINKEL@APVDFFEER.NL
W DISCUSVANDERFEER.NL | GRATIS PARKEREN OP EIGEN TERREIN ACHTER DE WINKEL.

YKEMA OPTIEK

OPTICIEN CONTACTLENSPECIALIST

Marktplein 4

8701 KG Bolsward

T (0515) 57 76 01

E info@ykema-optiek.nl

I www.ykema-optiek.nl

kan functioneren als je hem met rust laat en niet omploegt, waarbij je de grond aan zuurstof blootstelt en ook nog een ongelooflijk veel CO2 de lucht injaagt. Daar hebben we heel veel veerkracht mee verloren en dat zien we terug bij extreme omstandigheden, als het heel droog is of juist nat."

"Als we nu willen dat boeren het anders aanpakken, meer natuurinclusief, dan moeten we ook zorgen dat dat financieel uit kan. We moeten stimuleren dat er een stapeling van verdienmodellen voor de boer komt, voor alles wat hij aan de preventiekant doet. Je kunt een boer niet belonen voor de grutto op zijn land, maar wel voor wat-ie met dat land doet."

Vet zat zelf in de Commissie Remkes, die het kabinet eerder dit jaar adviseerde over maatregelen om uit de huidige stikstofcrisis te komen. Ze hamerde erop om vooral verder te kijken.

"We hebben een enorm probleem met stikstof en ook met CO2. Als we zulke problemen geïsoleerd oplossen dan zijn we dom bezig. We kunnen ook een

heleboel vliegen ie één klap slaan. Je kunt de klimaatadaptatie aanpakken, de vitaliteit van het landschap vergroten, het gebruik van kunstmest, antibiotica en chemische bestrijdingsmiddelen verminderen, de stikstofuitstoot beperken, betalen voor CO2 quota, zorgen dat onze steden minder zakken – wat ook miljarden gaat kosten. Noem maar op."

Terug naar de burger. Wat op het boerenland speelt, tekent zich ook af in de steden, in tuinen en openbare ruimte. Volledige verstening van onze omgeving. Dan krijg je dus dat hoosbuien de riolen doen overstromen, dan heb je hittestress omdat het er bloedheet wordt. Dat heb je allemaal niet als je daar een natuurlijk systeem toelaat. Bijvoorbeeld groene daken en voldoende groene perken en grasvelden. Een gezonde leefomgeving is meer een lust dan een last.

Biodiversiteitsherstel en duurzaamheid worden te vaak alleen maar gezien als kostenpost. Ten eerste hoeft het dat helemaal niet te zijn. Maar nog

belangrijker is dat het een kans is om meerdere uitdagingen te bedienen.

Als je als boer meer respect krijgt van je omgeving en van burgers, dan is dat ook wat waard. Als je als Provincie ziet dat het werkgelegenheid oplevert of dat het fijner is om in een groene omgeving te wonen en te werken, is dat ook winst.

Het komt vast ook omdat we vanaf het begin hebben gemeend dat we moeten vechten tegen de natuur, maar we kunnen beter met de natuur werken dan ertegen.

Klein beginnen

Wie iets wil doen voor het herstel van biodiversiteit, mag best klein beginnen op eigen balkon of in eigen tuin. De campagne 'Maak grijs groener' levert diverse suggesties: gebruik geen onkruidverdelger, hang een vleermuizenkastje op, maak van groenafval je eigen compost en kies voor inheemse planten en bloemen. Wie het groter wil aanpakken kan zijn tuin omvormen tot minibos en een groen dak aanleggen. Meer tips: www.maakgrijsgroener.nl

U bent van harte welkom in

MIEDEMA

FISH & CHIPS

BOLSWARD

Snekerpoort 7
Tel. 0515 572209

MIEDEMA's LUNCHROOM

Snacks, frites en broodjes
Koffie en gebak
Schep- en softijs
Diverse heerlijke menu's
Diverse biersoorten
Diverse stokbroodjes

Terras op zuiden!

Geopend:
Ma/Za 10.00 - 00.00 uur

Appelmarkt 4
Tel. 0515 575700

Tellingen en waarnemingen van Eelco Brandenburg

Opnieuw een imposant stuk werk van Eelco Brandenburg, onze vaste leverancier. Weer enorm veel tijd en energie is er gestoken om dit alles voor elkaar te krijgen. Wat een kennis! Wat opviel bij de uitwerking van de pimpelmees is, dat dit ook gold voor onze nestkasten in Eekwerd en Fûgelkrite. Naast een prima bezettingspercentage bleken er regelmatig dode en soms ook oude vogels bij nestcontrole aanwezig te zijn. Onderstaande tekst begint met de inventarisatie van de zwaluwen. Vervolgens gaat het verder met waarnemingen van soorten vogels en vervolgens met ringmeldingen. De redactie en Vogelwacht Bolsward e.o. is Eelco weer erg dankbaar voor het vele werk en mooie verslag.

Huiszwaluw

Huiszwaluwinventarisaties in het wachtgebied van de Vogelwacht Bolsward e.o. een verlies van 5,4% ofwel 10 nesten namelijk:

Bolsward daalde iets: van 42 naar 41 waarvan 16 in kunstnesten, dank hiervoor.

Door de corona een aantal dorpen niet kunnen doen (want je bent o.a. in/ bij voor- en achtertuinen, opritten enz.. Echter het leeuwendeel wel uitgevoerd: want in totaal heb ik in de regio nl. 512 bewoonde nesten geteld, in 2019 had ik in dezelfde getelde gebieden ook rond de 512, dus quitte gespeeld.

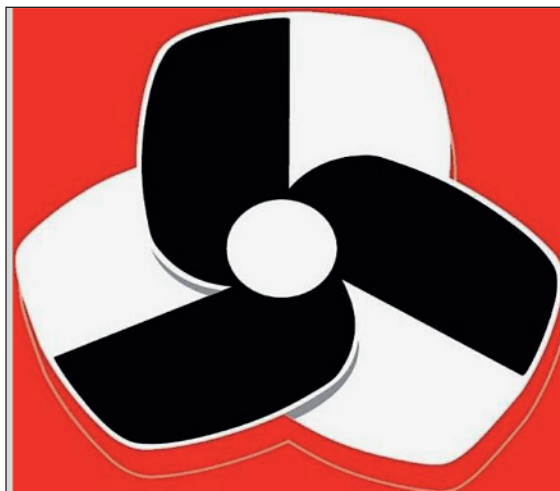
Tjerkwerd: ging naar 91 was 107, jammer.

Schettens: steeg van 34 naar 41, mooi. Dus Bolsward, Tjerkwerd en Schettens samen van 183 naar 173 nesten.

(Vijf nestkaarten in Tjerkwerd ingevuld waarbij 4 nesten bij de zeer tolerante fam. Sam Dijkstra.)

Allingawier: maar liefst 71 bewoonde nesten aan één huis (boerderij) precies zoals in 1019, prachtig.

De **Huiszwaluw** raakte in de jaren '70 t/m 2015 wel 300.000 broedparen kwijt vooral door voedselverarming: veel minder vliegende insecten, maar ook door minder nestgelegenheid en -materiaal. Schatting in 2014 rond de 85.000, er werden toen 46.000 geteld. Lange termijn trend (vanaf 1990) en korte termijn (vanaf 2007) gelukkig een beetje vooruit. Status Rode Lijst: gevoelig. In 2018 (Jaar van) was de gemiddelde eerste leg rond 4 juni, 50%

MESTMIXEN, MESTVERPOMPEN, IN- EN VERKOOP VAN MESTOPSLAGEN EN MIXERS, ADVIES EN KEUREN VAN MESTOPSLAGEN.

Heeres Mix- en Pomptechiek BV

Industriepark 13
8701 PN BOLSWARD

T 0515-569367

Whatsapp 06-53540558

E info@heeresbolsward.nl

broedde een tweede keer - omstreeks 16 juli - en wel onmiddellijk na het uitvliegen van de jongen uit het 1e legsel. De eerste broedsels hebben betere resultaten dan de tweede.

Boerenzwaluw

Niet geteld door het virus, want je bent niet alleen op het erf, maar in de (ligboxen) stal e.d. direct naast het woongedeelte.

Oeverzwaluw

Door corona juist veel meer onderzoek gedaan, want je bent niet bij huizen e.d. én alleen bezig:

Bolsward: Van 41 naar 43! Uitstekend, zeker gezien de alsmaar groter wordende concurrentie.

Na Skrok en Deinum kwamen er in 2020 wanden bij in Marsum, Andringastate en Lutkewierum én tijdelijk de zandbelten bij Longerhouw A7 en op de Afsluitdijk (zie hieronder).

Ik ben er op 11 dagen geweest, de laatste maal 23-8, toen waren in één nest 3 jongen te zien en bij een ander nest beide ouders voerend. Minimaal 9 tweede broedsels, 6 digitale nestkaarten ingevuld.

Nijland: Het eindtotaal: 21 bezette holten (was 22). Mooi.

Op Pinkstermaandag 1 juni maaide de heer de Jong in waadpak alle Riet e.d. zowel vlak vóór de wand als dat van de rietkraag voor de vijver bij het bankje; bedankt.

Bleeker

Schoenen - Podotherapie - Podologie - Pedicure

Jongemastraat 7 Bolsward 0515-572584 www.bleekerschoenen.nl

Op 22 augustus nog 3 bezette holten met jongen. Ook elf keer bezocht. Acht nestkaarten gemaakt waarbij 2 tweede broedsels.

In totaal 43 nestkaarten voor Sovon gemaakt (voor 10 verschillende soorten).

Op 21-5-2020 hoorde ik deze soort aan de IJsselmeerzijde van Breezanddijk op de Afsluitdijk, uiteraard meteen op onderzoek gegaan. Ik ontdekte in een omheind terrein van de bouwmaatschappijen BAM en van Oord enkele zandbelten, dus er helemaal omheen gelopen en 35 nestholten geteld, dezelfde middag al contact opgenomen met Sovon en daarna met de genoemde bouwbedrijven, afwachten of er bescherming plaats gaat vinden, wat ze volgens de wet verplicht zijn. Op 3 juni toen ik er weer was, werden er bordjes geplaatst met "Verboden af te graven", uiteraard daarna met diegene gesproken. Mooi zo. Deze locatie vier keer bezocht, eindtotaal 46 nesten, prachtig!

Vóór 2 augustus zijn de "bulten" ontmanteld. Twee nestkaarten aangelegd.

En op 27 mei zagen we vanuit de auto de zandhoop aan de A7 tussen Longerhouw en Bolsward aan de A7 en 's avonds erheen gefietst. In totaal 36 nestgangen, er vlogen er maar af en toe hooguit 6 vogels, logisch, want 19.45 uur en een koude wind. Thuis dadelijk een mail naar de Bredenoord mij. gestuurd. Echter op 15 juni zag ik dat er wel 10 ingangen verdwenen waren. Ingezakt door regenval of toch door aanstampen van zand door een bulldozer! Heel jammer, want er zijn uiteraard jongen levend begraven en wellicht ook wat oudervogels!

Er 6 x geweest, de laatste maal was op 4-8 toen nog één nest bewoond, eindtotaal 34, toch een mooi resultaat! Eveneens 2 nestkaarten ingevuld.

Zwarte Roodstaart. Slechts 3 territoria was 5, (ook waarnemingen J v.d. Meer gebruikt).

Op de laatste dag - criteria - 10 juli, zag ik transport van voer én alarmgedrag.

Ransuil (rode lijst). Zeer weinig broedgevallen op de klei door het ontbreken van veldmuizen, daljaar, geldt ook voor de Kerkuil, op de zandgronden wat beter. Op 9-8 in Bolsward jongen roepend bij de sportvelden; op 24-8 een jong gehoord nabij Idseghuizum richting Allingawier, en in laatstgenoemd dorp zelf 3 jongen bedelend rond 21.45 uur. De waarnemingen zijn voor een deel gerelateerd aan (voor)onderzoek in de

Weer de klantvriendelijkste bank van Nederland!

De Klantvriendelijkste Bank is de grootste onafhankelijke publieksprijs voor klantvriendelijkheid in de branche Banken en is op initiatief van MarketResponse.

Attentiv A Boskma B.V.
 Kleine Dijk 45
 8701 HX Bolsward
 T 0515-580402
 E boskma.bv@attentiv.nl
 I www.solideverzekerd.nl

Uw bank dichtbij. RegioBank

Zelfstandig Adviseur

maanden maart, april en mei.

Ik telde in de winter van 2019/2020 bijna 250 Ransuilen op de roestplaatsen waarvan 30 in Bolsward. In heel Friesland werden er 1476 geteld, dus een stuk beter dan in 2018/2019, echter wel op minder roestplaatsen, nl. 96 plekken.

Boomvalk (rode lijst). Bij Hartwerd en Folgare een paartje en bij Bolsward in mei kort het lachende geluid (balts) gehoord, nadien niets meer.

Grote Trap. Op 3-1 op Oostvoorne ZH een wijfje geboren in mei 2019 als projectvogel in een broedmachine bij Garlitz, Brandenburg, O.-Duitsland, was sinds 10 november 2019 daar niet meer gezien! Afstand 725 km. Ik heb de ring afgelezen en de info naar Duitsland gemaaild, binnen 20 min.

KOOP BIJ ONZE
ADVERTEERDERS

Zij hebben mede
mogelijk gemaakt
dat wij dit
jaarverslag uit
konden geven.

bericht! Er zijn daar nog ongeveer 300 ex. over, vroeger duizenden! Ben er driemaal op vakantie geweest.

Kleine Regenwulp. 28-12-2019 Grote Sloot Oudesluis NH, vogel van noordelijk centraal en NO Siberië, overwintert in Indonesië, op de Filipijnen, N-Australië, grootte van een duif en weegt 170 gram, oogstreep wit, 8e waarneming in Europa, 1e in Nederland.

Oosterse Tortel. 12-2 Sneek, de Hoppen, dwaalgast uit Centraal Azië, ZW Siberië tot Iran, overwintert in India, Pakistan, eerder op 29-1-2010 eentje gezien in Wergea!

De Oosterse Turtel (foto, E. Brandenburg).

Zwartkopmeeuw. Op 4 april een paartje bij uitkijkbult It Soal Workumerwaard en op 11 april bij Hemelum, Morrapaed: 21 ex. tussen circa 350 Kokmeeuwen.

Er werden 2 jaar geleden zo'n 3100 paren geteld in ons land, sinds 1990 behoorlijk vooruit en vanaf 2007 wat minder.

In Zeeland ruim 2260, maar in het Haringvliet en bij de Oosterschelde stierven in 2018 de jongen en masse. In het IJsselmeergebied ongeveer 620 paar, rond de Waddenzee slechts 4 (was 8).

Slechtvalk. Bolsward nagenoeg het hele jaar een paartje, dus geen Scandinavische vogels meer: want ik heb ook (diverse) paringen gezien; heb daarom al op 20-2 contact opgenomen met de werkgroep Slechtvalk Ned. Thans deel uitmakend van de WRN. Echter door de corona de besprekingen met o.a. kerkbesturen enz. in het slop geraakt. Bijna 200 paren in ons land.

Groene Specht. Bolsward, waarnemingen op onder meer 19 maart en 14 mei. Wel een territorium, code 4.

Reuzensterns. Op 7 april: 12 ex. Workumer Buitenwaard rustend, op doortrek naar Estland en Zweden. Op 17 augustus 34 ex. om 7.00 uur uitkijkplateau Workumerwaard.

De Marne 126b 8701 MC Bolsward
Tel. (0515)575068 - mobiel (06) 28 71 80 55 - carcsmeticspiersma@home.nl

Nu ook aanhanger verhuur:

Pak een Bak

Met vriendelijke groet,

Car Cosmetics Piersma
Rients Piersma

Flamingo. Jammer genoeg vanwege corona niet voor de tiende maal op rij naar Zwillbrock Duitsland geweest (anders gewoonlijk 10 dagen).

Er zijn wel 4 jongen geboren variërend van 2 tot 5 weken, maar helaas weer gepredeerd (Vossen), vooral door de wederom enorme droogte was de kolonie gemakkelijk te bereiken (de ringdatum was al bepaald). Op 14 juli waren bij Amsterdam 7 ex.. Ik heb de twee geringde vogels in deze groep kunnen aflezen. Twee uit nota bene Spanje, omgeving Malaga, geringd resp. 2019 (jong) en 2009. Voor de 1e keer Spaanse Flamingo's in ons land! Op 6-8 zag ik 11 ex. bij Zwarte Haan waarbij ZT01 geringd als jong in 2018 in Zwillbrock.

Bij Zwarte Zwaan maar liefst 21 ex. En op 8 juli op de Steile Bank bij Nijemirdum een paar met 3 grote jongen, een van de ouders (mannetje) was begin mei 2018 geringd, op het eilandje de Kreupel, bij Andijk NH.

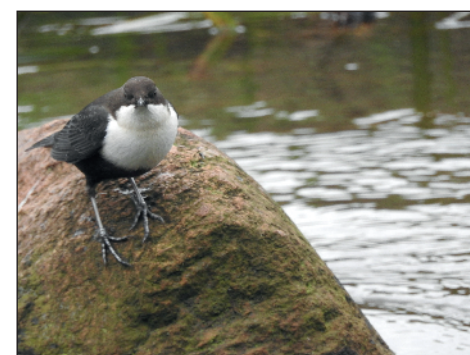
Zeearend. Bij de Galamadammen op 26 april twee jongen van ongeveer twee weken met hun ouders. In ons land zijn rond de 15 paren. Ook een paartje met één jong bij Makkum!

Zeearend vliegend (foto, E. Brandenburg).

Visarend. Was o.a. op 8 september weer bij Piaam, sliep er ook, want waargenomen tijdens de Grote Zilverreiger en Bruine Kiekendieven slaapplaatstelling.

Waterspreeuw (Zwartbuik) op 26-10 net over de "grens" in Groningen bij Marum, afkomstig uit Scandinavië of Rusland, eet o.a. haften, steenvliegen, schietmotten. Slechts enkele ex. in Nederland tijdens de trek. Broedt wel in Frankrijk. In België komt de Waterspreeuw met rode buik voor. Ze kunnen onder water lopen, zwemmen en duiken.

Waterspreeuw (foto, E. Brandenburg).

Roodhalsgans. Op 25-2 en 5-3 eentje bij Ferwoude/Workumerwaard.

Tjiftjaffen (Eerste) Bolsward. Op 19-3-2020 wel 11 baltsende/zingende mannetjes op verschillende plaatsen.

IJsvogel. Broedgevallen bij het Sneekmeer, Uitwellingerga en bij Heeg 2 paren waarvan een paar tweemaal heeft gebroed, waarvan op 28-8 in/bij Bolsward en 2 ex. op 13-8 bij IJsbrechtum.

Blauwe Kiekendief. Op 13-4 een wijfje Galamadammen, 27-3 wijfje en mannetje op 2 verschillende plaatsen in het Heidenschap. 18-2 bij Skrok een vrouwtje. Helaas verdwijnende broedvogel, maar 7 geteld in 2018. Waarvan op Texel nog drie, was max. 30 sinds 1990 én op Terschelling nog één (was vroeger 48!).

Holenduif. Bij Piaam op 25 februari 78 ex.! (met J. v.d. Meer). In 6 provincies een stabiele stand, in de rest lichte achteruitgang. In agrarisch gebied nog steeds vooruit, vooral in Laag Nederland, bij dorpen. De schatting ligt rond de 50.000 broedparen. Door genoeg nestgelegenheid zoals boomholten, schuren e.d., grote nestkasten, oude melkbussen, molens, bruggen, oude Ekster- en Kraaiennesten, rieten daken, klimop enz.. Ook door het voedsel dat doorgaans binnen enkele kilometers van het nest gezocht wordt: zaden van boterbloemen, wikke, herik en granen. Ook is het menu van de Holenduif meer verscheiden dan dat van de Houtduif. Door de opwarming blijven ze meer in eigen land i.p.v. naar ZW-Europa: daar jacht! Dus hier een hogere overleving.

"Broedzorg vogels", dus nestkastjes, (vervolgstukje op de Jaargids 2017 en 2018 en 2019)

Koolmees gemiddelde nestsucces was 79,5% in 2019 in Nederland (63.535 eieren) is hoog gemiddeld.

Het aantal uitgekomen jongen in ons land in 2019 was 47.300 voor de 1e legfels, en 4.883 voor de vervolglegfels. Totaal uitgevlogen jongen 1e leg 44.315 is resp. 93,7% en 4341 = 88,9% 2e leg Opgeteld 48.656.

De gemiddelde legselgrootte van het 1e broedsel was 7,99 eieren en 5,50 eieren voor de vervolglegfels. Dit Sovongetal betekent een laag-gemiddelde legselgrootte voor het eerste broedsel over de reeks vanaf 1980. Wel een 2 keer zo hoog percentage vervolglegfels dan in 2018, geldt eveneens voor de **Pimpelmees**. Gemiddelde 1e eilegdatum van het 1e broedsel 17 april (is vrij vroeg). De aller-vroegste eileg was op 21 maart 2019. Jammergenoeg berichten over het plotseling doodgaan van veel jongen die inmiddels al aardig in de veren zaten! Het gemiddelde broedsucces was 79,3% voor de eerste legfels en 70% is recordhoog voor de vervolglegfels. Gemiddeld nestsucces was 83,9% en dat is gemiddeld over de laatste 15 jaar. Er zijn 25.819 eieren 1e leg en 1005 eieren vervolglegfels gemeld, daarvan zijn 21.188 jongen uitgevlogen. 1e leg 93,1% is 20.484 en 91,1% tweede leg is 704. De

De Wolk Glas B.V.
De Wymerts 2E, 8701 WT Bolsward
www.dewolkglas.nl
www.jaloezieglas.nl

De Wolk Glas voor al uw glaswerk!

**De Wolk Glas:
sinds 1996 producent van
isolatieglas & jaloezieglas**

De Wolk Glas is geen tussenhandel, maar produceert zelf isolatieglas & jaloezieglas in eigen fabriek met de modernste machines en onder de hoogste kwaliteitseisen.

Of u nu een klein stukje enkelglas nodig heeft of uw complete woning wilt beglazen u bent bij ons altijd van harte welkom, ook voor advies of bezichtiging van onze showroom kunt u bij ons altijd vrijblijvend terecht.

- ✓ Isolatieglas HR++
- ✓ Spiegels
- ✓ Gelaagd veiligheidsglas
- ✓ Zonwerend glas
- ✓ Hardglazen deuren
- ✓ Brandwerend glas
- ✓ Glas in Lood
- ✓ Enkel glas
- ✓ Monumenten glas
- ✓ Voorzetramen
- ✓ Plexi glas
- ✓ Figuurglas
- ✓ Draadglas
- ✓ Geluidswerend glas
- ✓ Isolatieglas met roeden
- ✓ Beglazingsmaterialen

**Bekijk nu het productieproces op onze website
dewolkglas.nl**

Glasvervanging van alle soorten glas!

Onze eigen professionele glas schade-/herstelservice staat garant voor een snelle service maar ook met de hoogste kwaliteit. Wij kunnen isolatieglas binnen 24 uur produceren dus u zit nooit lang met glasschade.

- ✓ Eigen fabriek
- ✓ Ontwerp en montage
- ✓ Hoogste kwaliteit
- ✓ Snelle service
- ✓ Totaalleverancier

De Wolk Glas B.V.
De Wymerts 2E, 8701 WT Bolsward
www.dewolkglas.nl

Glasvervanging!

0515-576796
info@dewolkglas.nl

gemiddelde legselgrootte van de 1e broedsels was bijna 10,2 eieren. 2019 was het eerste jaar sinds 2011 boven de 10 eieren! En 6,8 ei voor de vervolglegfels.

De gemiddelde 1e eilegdatum was 11 april 2019 dat is 6 dagen eerder dan in 2018, de allereerste eileg van 2019 was op 21 maart.

Helaas veel sterfte vooral in Duitsland minimaal daar 34.000 dood; maar zeker ook in ons land! Met name bij de 2e legfels door te weinig voedsel. De piek van de rupsen van de Kleine Wintervlinder was al voorbij, maar vooral door een onbekende bacterie, longontsteking én gif!

Bij het invullen van nestkaarten dien je veel gegevens te verzamelen, belangrijke criteria zijn onder meer: broedende vogel, hoeveel eieren uiteindelijk, de oogjes dicht of open,

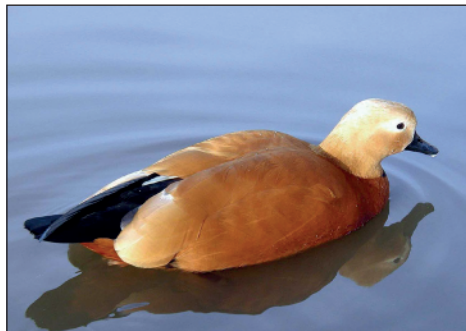
halfwas, bijna klaar om uit te vliegen én uiteraard vooral uitgevlogen. Maar ook of er dode jongen en/of eieren in het nest zijn achtergebleven enz.. Deze regels gelden natuurlijk voor alle soorten.

Bij de Pimpelmees bv. één dag oud is nog naakt, blind (en het ouderpaar vliegt per dag wel duizend keer heen en weer voor voedsel!). Bij 3 dagen zijn de donsveertjes al 4 keer zo zwaar als bij de geboorte en bij 5 dagen oud zijn de donkergrijze veerzakjes te zien, daar zullen de veren groeien. Op de vleugels ontwikkelen zich al de schachten waaruit de slagpennen ontstaan.

Bij 9 dagen zijn de veerschachten al langer en worden de punten van de slagpennen zichtbaar, na 13 dagen zijn de kuikens compleet bevederd en zijn de ogen open. Nog 5 dagen en ze

vliegen uit, nog een poosje volgen ze hun ouders, wanneer deze hen negeren, zorgen ze voor zichzelf. NB. In 2020 hadden ze duidelijk minder eieren dan normaal.

Casarca. Ik telde op 29 juli minimaal 455 ex. bij de Stichtse brug, langs de Eilandjes, De Dode- en de Natte Hond bij het Eemmeer.

Casarca (Roestgans) (foto, internet).

Aalscholver. In februari en maart tussen de 30 en de vijftig ex. Overdag rustend bij het Kruiswater Bolsward, ook bij ons af en toe kleine aantallen foeragerend in de gracht aan de Turfkade.

Op 22-2 telde ik 115 ex. op de slaapplaats in een bosje richting Schettens, waarbij zeker vogels uit het Oostzee gebied en Noord-Duitsland, want er zijn circa 30.000 overwinteraars en doortrekkers. Op 12-9: slechts 19 ex. Er werden in 2018 zo'n 20.000 broedparen in ons land geteld, de vooruitgang begon in de jaren '70, maar is in de jaren na 2000 gestopt. Thans tamelijk

stabiel. Zaten begin jaren tachtig bijna alle Aalscholvers in Noord-Holland, (IJsselmeergebied) momenteel maar 35% daar.

Op 10-9 bij Zurich een geringde uit Duitsland: Schleeswijk Holstein, Wallnau, 27 mei 2020 nestjong, afstand 632 km, verstreken tijd: 106 dagen.

Post- en Stadsduif. Beslist duidelijke verschillen tussen beiden: **Stadsduif** is een wilde vogel feitelijk een Rotsduif ondergeschikt aan natuurlijke selectie. Gemiddelde populatie circa 15.000, een kwart tot 50% komt tot broeden op richels van flats, hoeken, randen van stations (dus gevaarlijk), aanwezig bij kerken, pleinen, grote gebouwen etc.. Twee derde leeft dan ook in de vooroorlogse wijken (steen) waarvan 75% in Laag Nederland.

In de stad Groningen waren 15 jaar geleden 5.000 ex., maar door wegvangen (doden) en een voeder-verbod bleven er in 2014 slechts een goede 700 Stadsduiven over. In 2016 startte het kleurringproject: ruim 320 ex. werden van twee ringen voorzien (1 van het Vogeltrekstation) teneinde

de overleving en verspreiding en onderzoek naar eventuele infectieziekten (van dier op mens) na te gaan. Ook ik doe hier al vanaf 2017 aan mee en heb inmiddels 65 individuen kunnen aflezen waarvan 11 op 13 januari 2020.

Postduiven hebben ook de Rotsduif als stamvader, maar worden helemaal geleid door menselijk handelen en hebben altijd een ring. Komen doorgaans terug op de til en komen niet tot broeden in de vrije natuur. Vertoeven soms bij groepen Holen- en Houtduiven.

Stadsduif (foto, E. Brandenburg).

Krooneend. Dit jaar circa 45 (nagenoeg hetzelfde) territoria langs de IJsselmeerkust en omstreken; d.w.z. tussen Breezanddijk en Stavoren kunnen noteren. Moeders met jongen bij Piaam, Mirns, Molkwerum en Kop Afsluitdijk; op 17 juni 2020: 110 ex. bij de Afsluitdijk en op 20-9 zelfs 204. 3x geteld in ruim 2 uren. In 2016 tussen de 440 en 500 paren in ons land.

Blauwborst. In de avondschemering van 8 april drie afzonderlijk baltsende mannetjes: rietkragen plasjes Ugolaan Bolsward. Op 2 juni eentje overdag kort zingend bij de Oeverzwaluwwand.

Grote Zilverreiger. Op 8 september 2020 33 ex. op de slaapplaats bij Makkum. Op 16 juli 14 ex. bij Burgwerd, foeragerend, 9-5: 14 langs de Afsluitdijk Breezanddijk - Kornwerderzand.

Kanoet, Paarse Strandloper, Steenloper: Drie kustvogels, resp.;

Kanoet. Circa 25 cm lang. Meer tast-dan oogjager, eet schelpdieren. Zijn er veel grote schelpen, dan krijgen ze een grotere maag en het werkt echter ook andersom! Het prooidier is de kokkel, waarvan er zo'n 300 op één vierkante meter wad leven. In de maand mei komen er steeds meer Siberische Kanoeten vanuit Afrika op de Wadden aan, en ze zien er dan geweldig mooi uit: Baksteenrood. Tussen de 60.000 - 130.000 ex. blijven in de winter bij ons. Zijn ze minder vet en een kleinere maag betekent: verder moeten reizen. Ze komen door de opwarming van het Noordpoolgebied voedsel tekort, de sneeuw smelt nu namelijk 14 dagen

eerder dan 30 jaar terug. In warme jaren missen de kuikens dan de insectenpiek! Vogels met een snavel van 3 cm kunnen maar een derde van de schelpen bereiken.

Mijn waarnemingsdata bij Zurich o.a. 28-2, 3/16/19 maart en november, aantallen tussen de 400 en 500 ex., maar ook 200 ex. Ik heb er al vele (73) afgelezen. De meesten zijn op Griend in de Waddenzee geringd o.a. in september 2019 én 2020. Deze komen uit NO-Canada/Groenland. Soms worden ze gevangen op zandplaat de Richel bij Vlieland of bij Schiermonnikoog of in Polen.

Paarse Strandloper. Ongeveer 21 cm met een korte, rechte en donkere snavel, wijfje ietsje groter en wat langere snavel dan het mannetje. De paarse gloed valt alleen op bij een bepaalde lichtinval. Ze zijn vrij tam en kunnen soms 20 jaar oud worden. Ze zoeken voedsel op stenen en rotsen direct bij het zoute water waaronder: kleine kreeftjes, mosselen, slakken, insecten die in het zeewier zitten. In ons land slechts 200 á 300 overwinteraars op strekdammen, pieren o.a. bij IJmuiden, Scheveningen, in Zeeland én vooral op/bij Vlieland. Ze broeden in Arctische kustgebieden bv. IJsland, Scandinavië, Noord-Rusland. Je kunt ze dus dicht benaderen, maar wanneer ze tussen de schuwere Steenlopers zitten, gaat deze soort er wel vandoor.

Ik zag er vijf op 5 januari 2020 bij de Brouwersdam in Zeeland en 2 ex.. Op 3-12-2019 bij Harlingen en op 3 november 2020 twee bij Zurich en 1 bij Harlingen.

Paarse Strandloper (foto, internet).

Steenloper. Een strandloper van 23 cm. Roep: "tuk tuk" op een kort stotende manier (staccato) Hij keert steentjes, schelpen en stukjes zeewier om teneinde voedsel te kunnen bemachtigen. Geen broedvogel in ons land, doortrekker, winter- maar ook zomergast (4500 tot 5500 ex.)

Broedvogels van NO-Canada verblijven 's winters langs de Noordzee en bij de Atlantische kust. Sommigen uit NO-Europa trekken langs Nederland naar de West-Afrika! Zo zag ik op 2-2-2015 op het Canarische eiland Fuerteventura

15 ex. van zeer dichtbij, kon ze bijna aanraken!

Op 2 april 2020 bij Zurich 50 gezien en op 20 januari 2020 20 ex. Lauwersoog, 28-10-18: 230 ex. Harlingen, 22-10-18: 100 ex. haven Lauwersoog, hier in september 2017 – met Jappie v.d. Meer – vijf individuen kunnen aflezen, allen geringd op Schiermonnikoog.

Goudplevier (Wilster). Met hun grote ogen kunnen ze ook tijdens de nacht foerageren, in maart zie je in de Workumerwaard al enige in broedkleed, hun korte melancholieke fluitroep is karakteristiek met name in de winter en doet enigszins denken aan een engelenkoor. Doorgaans samen met de Kievit. Voedsel: wormen, duizendpoten, gras, zaden.

Is broedvogel in droge heidevelden, hoogvenen in Schotland, Ierland, IJsland, NO-Europa, in Nederland uitgestorven. Hier wel doortrekker, en wintergast: 70.000 á 100.000. Deze aantallen nemen echter af door de bekende oorzaak: verdwijnen van oude, natte, kruidige graslanden.

Op 12 maart ca. 6800 ex. in de Workumerwaard met Jan Kramer, 23-2 ongeveer 2000 en op 15-2 750 ex. bij Skrok te Wommels.

Houtsnip. Bosvogel, redelijk groot, 35 cm en de snavel lengte is 8 cm. Een ronde kop met ver naar achteren geplaatste grote en ronde ogen en daardoor een gezichtsveld van 360 graden. Gevaar kan dus van alle kanten worden bemerkt. Een mooi gecamoufleerd, roodbruin verenpak gelijkend op dorre bladeren. Heel stil, maar niet tijdens de baltsvlucht van de mannetjes (indrukwekkend) met een knorrend geluid en in de avond-schemering. In ons land standvogel met 2100 – 3400 broedparen. Bij vorst trekken onze vogels naar Frankrijk, waar wel 100.000 ex. worden geschoten. Ze trekken in groot aantal 's nachts door van 2.000 tot 10.000 ex..

Houtsnip met zijn schutkleur (foto, internet).

Houtsnippen die in Engeland de winter doorbrachten, kwamen van wel 6000 km uit Centraal Rusland. Vrouwtje broedt en verzorgt de jongen alleen!

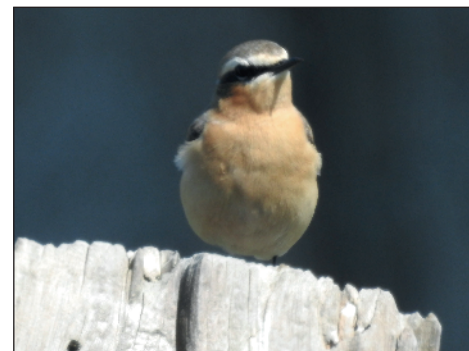
Van mijn vader heb ik een vogelalbum uit 1923 – auteur K. Boedijn – gekregen, waarin staat dat veel mensen vroeger de Houtsnip een exquisite lekkernij vonden, mits deze met de ingewanden en de daarin half verteerde insectenlarven en de vele – wel 200 – lintwormen, ieder 18 cm lang, gebraden werd! Op 20 maart een raamslachtoffer op de Turfkade, ik kon geen uitwendige verwondingen zien, en heb hem in een klein bosje aan de rand van Bolsward losgelaten. Af en toe probeerde hij 1 á 2 meter te vliegen, ik hoop er het beste van. Op 30-10 eentje in het Vlietsterbos Witmarsum.

Grote Zaagbek. In zachte winters betrekkelijk weinig in Nederland, ze blijven door de klimaatopwarming dicht bij hun broedgebied o.a. Polen, Rusland, Scandinavië enz..

Ongeveer 55% van de hier verblijvende vogels zit in het IJsselmeer, was circa 2.500 in 2018 (een jaar eerder 5300), plus kleine aantallen van pakweg 150 ex. langs de Grensmaas in Limburg en

langs de wadkant van de Afsluitdijk. Ik nam op 17-1 275 ex. waar in de haven van Makkum.

Tapuit. Op 26 april eentje in de Workumerwaard en op 5-8 een bij de Kop van de Afsluitdijk/Zuricheroord.

Tapuit (foto, E. Brandenburg).

Middelste Zaagbek. In het winterseizoen 2017/2018, november en maart werden er in Zeeland ruim 5.000 geteld (vooral op de Grevelingen). De aantallen daar nemen echter af en in het IJsselmeer ongeveer

Na gedane arbeid, lekker genieten.....

HEMA

Lunter's Warenhuis
Appelmarkt 15 Bolsward

2750. Ook in geringe mate broedvogel in ons land: circa 50 waarvan de meesten in het Haringvliet (20). Ik zag er bv. op 5-1 130 ex. Bij de Brouwersdam, Zeeland. Op 12 juli, 2 wijfjes bij Oudemirdumerklif en 19-8 1ex. bij Zurich.

Ringmeldingen:

Kanoet geringd 7-9-2015 Polen: Vistula en afgelezen 3 maart 2020 bij Zurich, afstand 1180 km.

Zilvermeeuw. Op 19-8 bij Zurich een Poolse, geringd als jong 27-4-2018 te Kujawsko Pomorskie, afstand 922 km, verstreken tijd 845 dagen. Op 7-10 eentje ook bij Zurich, geringd 22-5-17 op Texel volwassen, verstreken tijd 1234 dagen, nu 8e kalenderjaar.

Kokmeeuw. Op 27-1-20 een Duitse bij de tennisbaan Bolsward, wit AF 081 geringd 21-11-2016 bij Hamburg 1e kalenderjaar, afstand 395 km, verstreken tijd 3 jaar en 67 dagen. 16 maart 2020 bij Zurich eentje die op 1 juli 2010 in Harlingen werd geringd na het 3e k.j. NB. was op 17-9-2014 én op 9-12-2018 in Noord Ierland, bij Belfast! Afstand 1400 km.

Kokmeeuw geringd (foto, E. Brandenburg).

Op 25-4 Plasjes N31 bij Harlingen een ex. uit Engeland, Pitsea geringd februari 2015 3e jaars of ouder, afstand 500 km, zit vaak op Griend.

Grutto. 8 maart te Skrok bij Wommels, geringd mei 2014 bij Koudum. Dit seizoen bijna 50 vogels kunnen aflezen. Daarnaast nog 2 IJslandse grutto's op 18 februari waaronder één geringd in 2012 bij de Swale te Kent, Engeland, afstand 367 mijl of te wel 590 km.

Grutto's geringd (foto's, E. Brandenburg).

Tureluur. Op 20-8 één geringde tussen 530 soortgenoten in de Balgzandpolder/Vogelrots (vóór Den Helder) mijn eerste en wat voor één! Geringd eind februari 2018 te Guinee Bissau West Afrika, afstand circa 6800 km! Deze was in 2018 in 8! dagen van daar naar ons land (Nijkerk) gevlogen. **Ooievaar** gezien op 31 mei te Eernewoude, geringd juli 1993 te Groot Ammers Liesveld Zuid Holland, verstreken tijd 26 jaar! 10 maanden en 16 dagen.

Knobbelzwaan. Geringd eind juli 2014 bij Winsum (Gr.) en waargenomen 17 juni bij Wons/ Schraard, afstand 79 km, verstreken tijd 2148 dagen.

Kemphaan. 2 ex. op 12 maart 2020 Workumerwaard (met Jan Kramer), resp. geringd begin oktober 2015 te Idzega en na 1e k.j. 21-9-2017 bij Stavoren.

Scholekster uit Duitsland, geringd 29 mei 2019 op het sportveld van de basisschool (broedgeval op het kiezeldak) in Peine bij Hannover, afstand 414 km. Ik zag de vogel op 5-8 bij Zurich Waddenkust.

**SPECIALIST
IN VLOERRENOVATIE**

www.thoutenvloertje.nl

Jongemastraat 51 8701 JC Bolsward Tel. 0515 58 04 82 info@thoutenvloertje.nl

Ganzen:

Eind januari werd de 19e Internationale Ganzenconferentie gehouden, voor de eerste maal in Nederland en wel in Leeuwarden. Er waren ongeveer 150 wetenschappers aanwezig uit Canada, de V.S. en alle Scandinavische landen, België, Duitsland, Bulgarije, IJsland, Schotland, Siberië enzovoort, alleen China en India ontbraken vanwege het coronavirus. Voertaal uiteraard Engels. Ook ondergetekende was daarbij aanwezig, erg boeiend, en leerzaam.

Brandgans. Wijfje geringd 1-8-2019 Kolguev Arkhangelsk Rusland en door mij gezien op 7 april Workumerwaard, afstand circa 3600 km. Een mannetje L6B is gezien op 25 maart 2020 bij Gaast en als jong geringd 8-8-2003 te Kolokolkova Bay Nenets Rusland. Op 5 maart in de Workumerwaard eentje met zwarte halsband B33 aangelegd 29-12-2019 bij Ferwoude.

Kolgans. Bij Cornwerd op 23-12-2019 een vrouwtje geringd op 4 mei 2016 te

Kologriv, Rusland, afstand 3120 km. Op 7-1 eveneens bij Cornwerd een wijfje zwart TL4, geringd 27-2-2016 bij Leer in Ost-Friesland, 170 km.

Grauwe Gans. Een stuk of 10 afgelezen bij o.a. Harlingen en in 2016 en 2018 op Terschelling van een halsband zijn voorzien.

Kleine Rietgans. Op 21-9 al 156 ex. bij Sandfirden, maar geen halsbanden erbij. Op 16-10: 600 ex. bij Nijland waarbij 3 geringde wijfjes, 30-7-2018 op Spitsbergen, afstand 2826 km en 7 mei 2015 bij Inderoy Noorwegen, afstand 1790 km en 29-3-2011 Vest Stadil Fjord Denemarken, 746 km van hier.

Lepelaars. Op 6-8 99 ex. te Koehool bij Firdgum, 17-5 115 ex. Balgzandpolder NH, 19 april 95 ex. De Banaan bij Den Oever. Jammer genoeg bij Piaam dit jaar heel weinig Lepelaars!

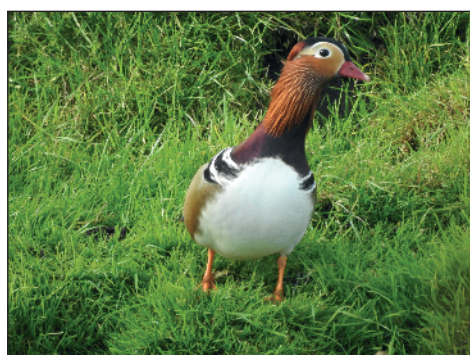
Afgelezen ringen, o.a. 13 april eentje in het Heidenschap, als jong geringd bij Onderdijk Noord Holland, juni 2013 afstand 30 km. Op 12-8 in de Waddensee (wad Zurich) geringd als jong juni 2017 op Vlieland.

Lepelaars, voedselzoekend Durkspolder (foto, E. Brandenburg).

Eelco Brandenburg.

Turfkade 38, 8701 JM Bolsward,
24 november 2020.
Tel. 0515-573452
E-mail: e.brandenburg@hetnet.nl

Manderijneend (m) (foto, E. Brandenburg).

Kleine Zilverreiger (foto, E. Brandenburg).

Gele Kwikstaart (foto, E. Brandenburg).

Veldleeuwerik (foto, E. Brandenburg).

Purperreiger (juveniel) (foto, E. Brandenburg).

Oehoe jongen (foto, E. Brandenburg).

KOOP BIJ ONZE ADVERTEERDERS

Zij hebben mede mogelijk gemaakt dat wij dit jaarverslag uit konden geven.

Nazorgcijfers Bolsward 2010-2020

Dit is het tweede jaar op rij dat we in deze vorm de cijfers van de vier hoofdsoorten weergeven.

Het geeft een totaal overzicht van de gemelde broedparen door onze nazorgers.

Wat meteen opvalt is dat de Kievit een lichte stijging laat zien. Maar de andere drie soorten laten een flinke daling zien. De grutto en met name de tureluur laten een sterke daling zien.

De cijfers gaan dus over de broedparen maar wat er aan kuikens vliegvlug is geworden zegt dit weinig.

Je kan er gerust vanuit gaan dat veel van kuikens gepredeerd zijn of van honger is omgekomen.

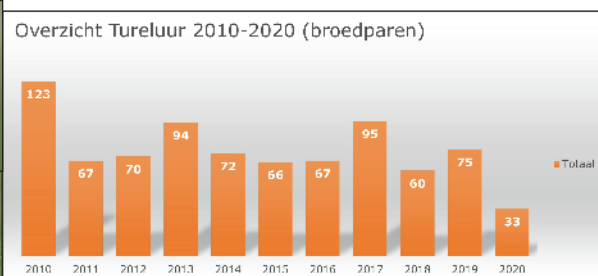
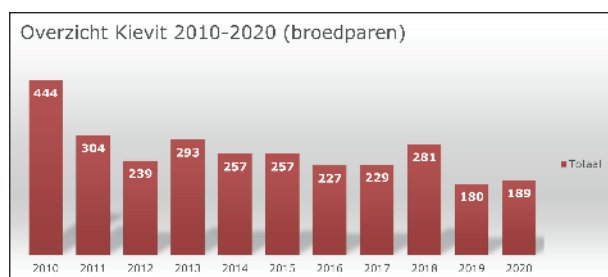
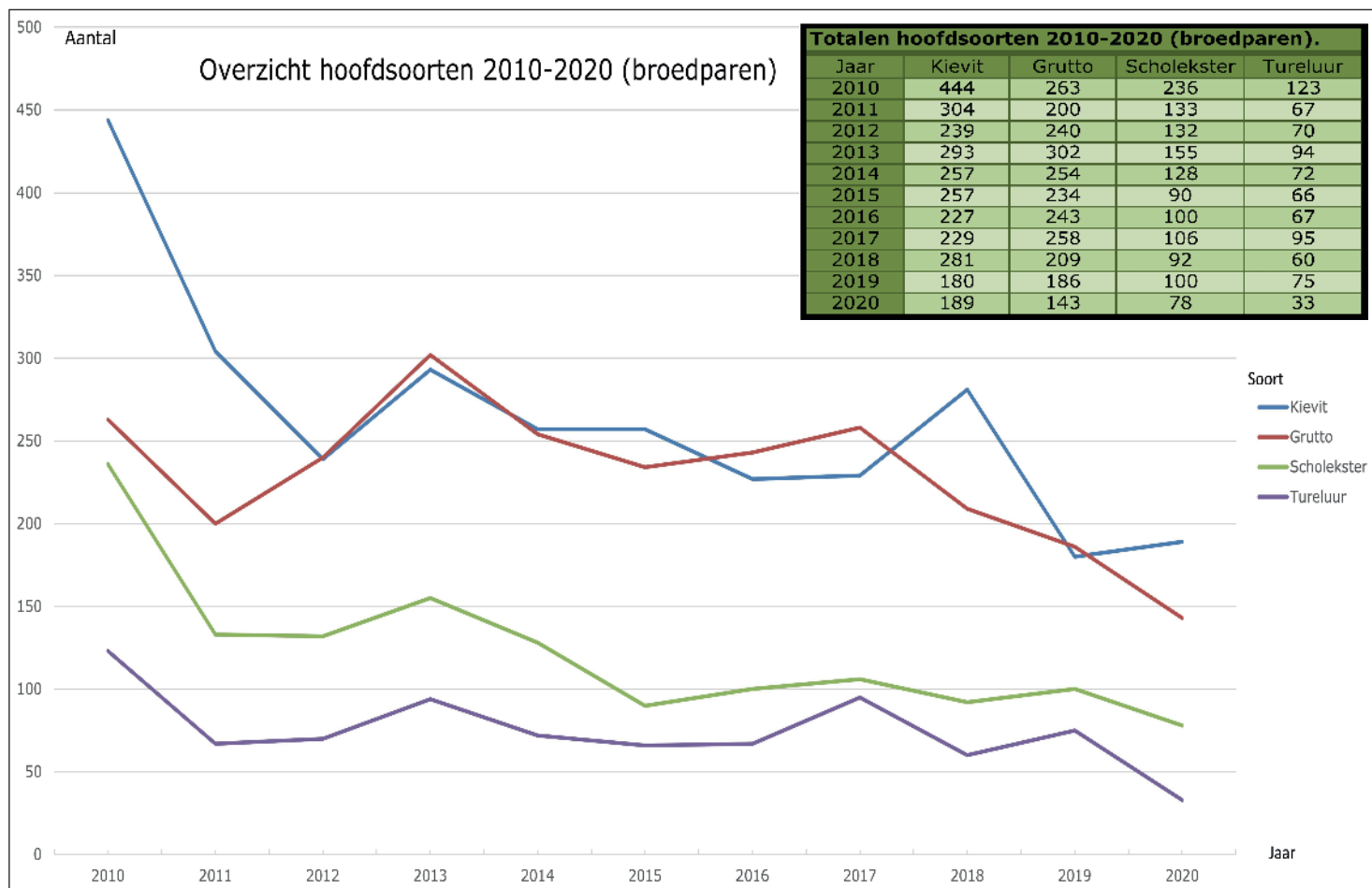
Ook de aantallen die door landbouwslagen verloren gegaan zijn moet men niet onderschatten.

De daling in de grafieken zal waarschijnlijk nog hoger zijn als je het reproductie getal per broedpaar zou kunnen laten zien. Deze gegevens zijn

echter moeilijk te achterhalen maar zullen elk jaar duidelijker worden als het aantal broedparen daalt.

Al met al een gestaag dalend aantal weidevogels waarbij we ons moeten bedenken dat op meeste hectares weidegrond geen vogel meer te bekennen is. Dus deze aantallen zitten bijna allemaal op, voor weidevogels, goed beheerde percelen. En nog dalen de aantallen!

Rutger en Philip.

de cijfers

- IN DE REGIO'S -

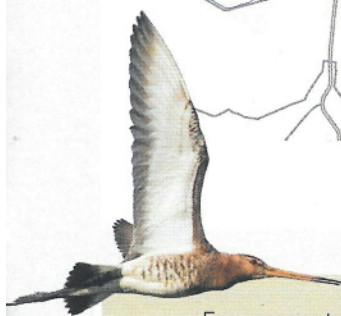
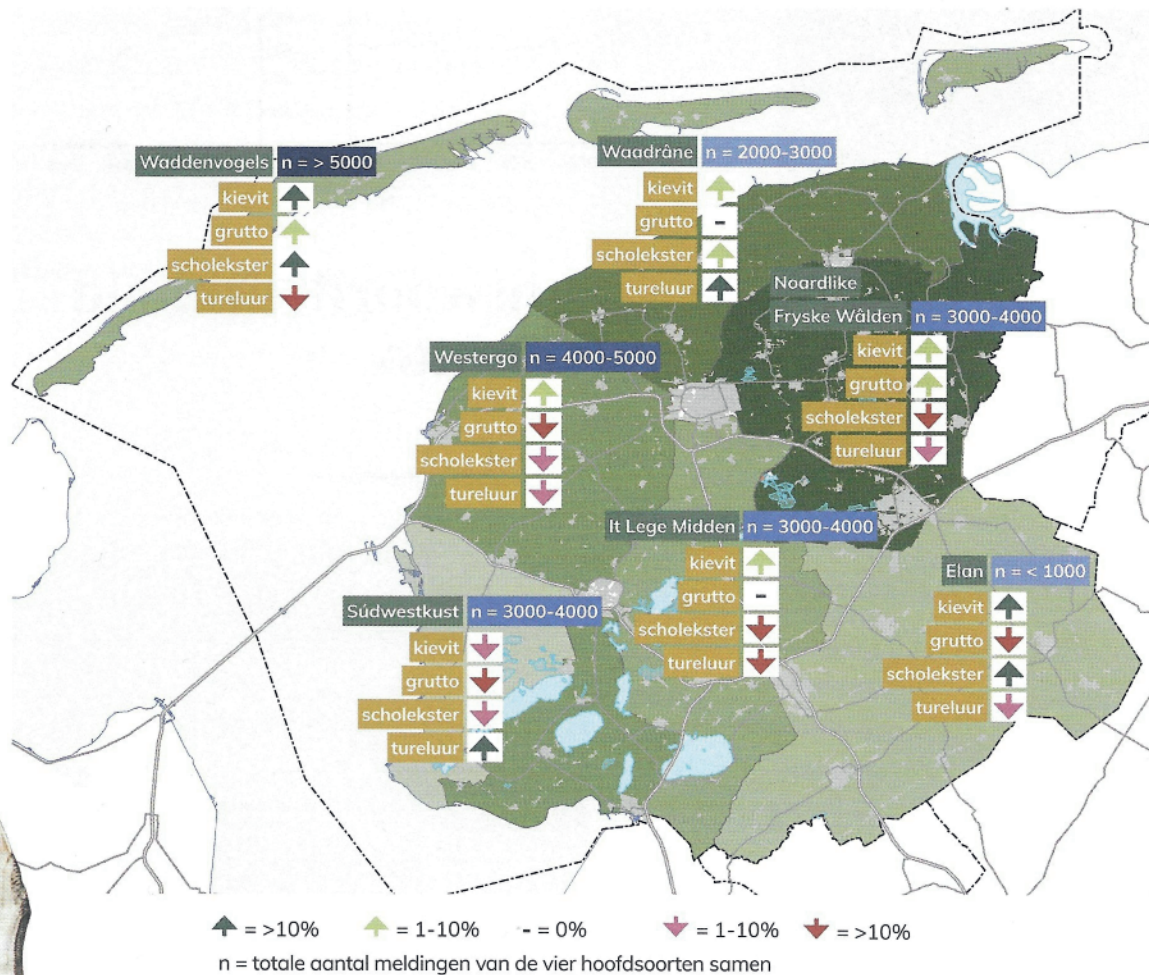

“Opgroeiend op het Friese platteland leer je automatisch vissen, slootje springen en kievitseieren zoeken.”

J. Bouma -Sneek

► FIGUUR 2: VERGELIJKING VAN MELDINGEN 2020 TEN OPZICHTE VAN 2019 PER REGIO (ALLEEN IN BEIDE JAREN GETELDE OPPERVLAKTES)

Een procentuele vergelijking van de aantallen in het seizoen 2020 ten opzichte van het seizoen 2019. Voor deze vergelijking zijn de gebieden gebruikt die in beide jaren zijn geteld. Het gaat om zowel agrarische gebieden als om natuurgebieden. (bronnen: BFVW en Sovon)

“Door de droogte kwamen vogels uit de verre omgeving naar onze greppelplasdras om te foerageren, maar nesten waren er niet.”

W. Jissink - Oudehaske

“Ik ben er kapot van als ik zie dat 50 paren grutto's en 20 paren kieviten geen enkel jong groot brengen.”

J. de Boer - Wergea

de cijfers

- PROVINCIE FRYSLÂN -

FIGUUR 1: GETELDE AANTALLEN 2020

De totale aantallen van getelde nesten en broedparen per vogelsoort. **Het gaat niet om aantallen vogels of populatiegrootte!**

(bron ANLb en overig: BFVW, bronnen TBO's: Sovon en BFVW)

”

“De opvallendste waarneming?
Een nest van de zeearend in
onze polder.”

H. de Jong - Warten

Doordat het in deze figuur gaat om aantallen meldingen en niet om aantallen vogels komen we in 2020 hoger uit dan vorig jaar. Dit heeft verschillende redenen, zo vond er veel herleg plaats, verhuisden broedparen nog al eens naar een andere plek en waren er (mede dankzij Corona) meer tellers vaker actief.

Kievit

Totaal	17749
ANLb	7411
Waarvan bij It Fryske Gea	50
Overig*	8504
TBO's	1834
It Fryske Gea	702
Natuurmonumenten	310
Staatsbosbeheer	822

Grutto

Totaal	7622
ANLb	4450
Waarvan bij It Fryske Gea	33
Overig*	1575
TBO's	1597
It Fryske Gea	345
Natuurmonumenten	416
Staatsbosbeheer	836

Scholekster

Totaal	9934
ANLb	5185
Waarvan bij It Fryske Gea	26
Overig*	3710
TBO's	1039
It Fryske Gea	622
Natuurmonumenten	101
Staatsbosbeheer	316

Tureluur

Totaal	5499
ANLb	3035
Waarvan bij It Fryske Gea	20
Overig*	1125
TBO's	1339
It Fryske Gea	587
Natuurmonumenten	198
Staatsbosbeheer	554

* o.a. gangbaar boerenland en particulier natuurbeheer

”

Als je het veld in loopt en het is zo angstvallig stil, dan weet je eigenlijk al genoeg.

S. Spriensma - Dokkum

Getelde hectares per categorie (circa).

Voor de TBO's is voor de hectares uitgegaan van getelde terreinen met een geschikte leefomgeving voor minimaal een van de vier hoofdsoorten.

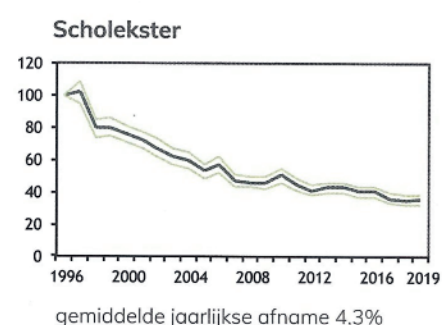
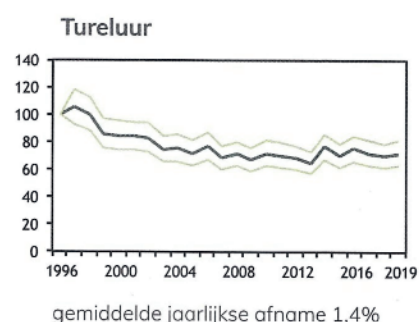
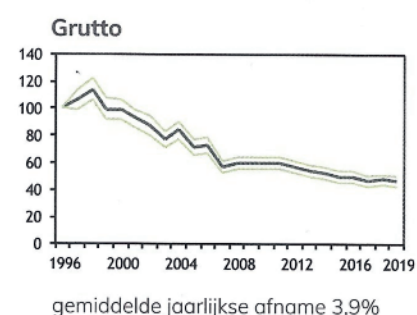
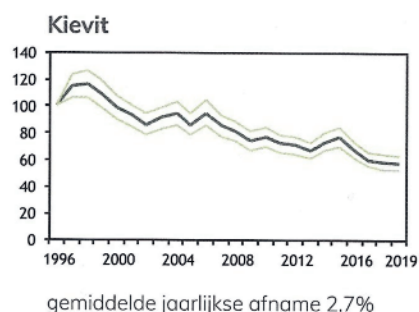
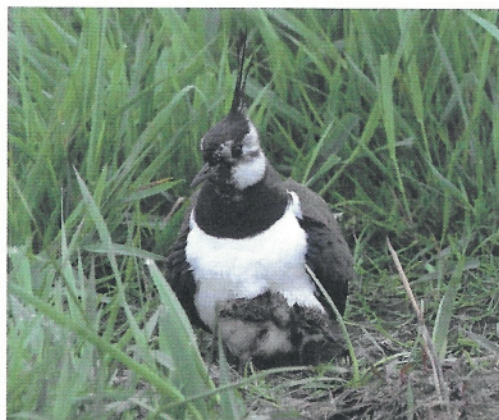
De getelde vogels uit de andere terreinen van de TBO's zijn wel meegenomen in de aantallen vogels hierboven. (Zie voor meer uitleg achterop dit Jaarbericht)

Totaal	143.400
ANLb	20.500
overig*	110.000
TBO's	12.900
It Fryske Gea	5.900
Natuurmonumenten	800
Staatsbosbeheer	6.200

FIGUUR 3: TRENDLIJN VAN 1996 TOT EN MET 2019

De indexgrafieken van Fryslân van de vier hoofdsoorten van 1996 tot en met 2019, waarbij is gesteld dat het aantal van 1996 voor 100% staat, laten alle een matige jaarlijkse afname zien.

(bron: Sovon & CBS)

internationale verantwoordelijkheid voor de grutto

De grutto is een oer-Hollandse weidevogel. Maar liefst 80% van alle Europese grutto's broedt in Nederland. Een groot deel van die populatie broedt ook nog eens in Fryslân. We hebben daardoor een internationale verantwoordelijkheid om de grutto als soort te behouden. Nu het hier al jaren niet goed gaat met het broedsucces van de grutto heeft dat invloed op het voortbestaan van de grutto wereldwijd. Het lage broedsucces is namelijk de belangrijkste oorzaak van de drastische achteruitgang. Belangrijkste reden voor het lage broedsucces is het ontbreken van voldoende geschikte plaatsen om te broeden en vervolgens kuikens groot te brengen (te weinig biotoop van goede kwaliteit). Daarnaast is er ook sprake van te weinig voedsel, een hoge predatiedruk en extreme weersomstandigheden.

robuuste gebieden

De combinatie van bovenstaande en andere negatieve factoren leidt tot een snelle achteruitgang in populatiegrootte van de grutto, maar ook van andere weidevogels. Willen we weidevogels behouden, dan zijn er duidelijke keuzes en daadkrachtige maatregelen nodig. Weidevogels kunnen alleen een duurzame toekomst hebben, als we zorgen voor een afwisselend en robuust weidelandschap, met voldoende openheid, hoge waterpeilen en rust. Er zal, binnen een provincie met een goede basiszorg voor weidevogels, moeten worden gewerkt aan grote aaneengesloten oppervlaktes in het weidegebied die optimaal geschikt zijn voor gruttokuikens om succesvol in op te groeien. Ondertussen zijn op korte termijn maatregelen nodig om de huidige populaties in stand te kunnen houden, met name op het gebied van droogtebestrijding en predatiebeheer.

broedsucces grutto

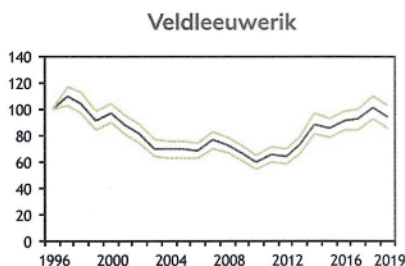
Om het broedsucces van de grutto te kunnen meten, worden er drie zogenaamde alarmtelrondes uitgevoerd. In de periode dat de vogels jongen hebben wordt geteld hoeveel ouders er alarmeren wanneer er door het veld wordt gelopen. Dat aantal wordt vervolgens gedeeld door het totaal aantal eerder getelde nesten en broedparen. Dit levert een percentage op dat staat voor het relatieve broedsucces (bruto territoriaal succes of BTS). **Dit jaar kwam het BTS op agrarisch land in de categorie 'slecht' uit (minder dan 40%).** Gesteld wordt dat een BTS van boven de 65% nodig is om een populatie in stand te houden. Dit betekent dat er in 2020 veel te weinig gruttokuikens groot geworden zijn. Dit gold voor grote delen van Fryslân, met slechts een enkele uitzondering waar het BTS nog op voldoende uitkwam.

veldleeuwerik in de lift

Duidelijk is dat de populaties van de vier hoofdsoorten gestaag kleiner worden. Gelukkig zijn er ook weidevogels waar het de laatste jaren weer beter mee gaat. Zo was voorheen de veldleeuwerik één van de soorten weidevogels die – samen met de scholekster en de grutto – het snelst in aantal daalde in Fryslân. Alhoewel de aantallen niet meer te vergelijken zijn met die van de jaren zeventig, is deze afname gestopt en zijn de aantallen vanaf 1996 gestabiliseerd. Vanaf 2008 is er zelfs sprake van een voorzichtige toename in het aantal veldleeuweriken in Fryslân. Dit in tegenstelling tot de landelijke trend waarbij de soort nog steeds in aantal achteruit gaat. De toename is voornamelijk merkbaar in natuurgebieden en dan met name in het Waddengebied – op de kwelders – en het noordelijk deel van Fryslân. Op boerenland met weidevogel- of akkervogelbeheer is de trend na vele jaren afname ook weer stabiel.

FIGUUR 4: FRIESE TRENDLIJN VAN 1996 TOT EN MET 2019

trend vanaf 1996 stabiel - vanaf 2008 gemiddelde jaarlijkse toename 4,4%

GRUTTOLAND
it bêste skriezeln fan d'ierde

Ik bouw mee aan Gruttoland, u ook?

"Ik voel me bijzonder verbonden met het Friese landschap en de weidevogels. Vroeger was ik al veelvuldig met pake in het land te vinden. Nu mis ik soms het eigen Friese landschap met al zijn geuren, kleuren en geluiden van onze weidevogels. Dat doet me echt wat. Daarom vind ik de manier van 'buorkjen' van Murk Nijdam en het werk dat stichting Agrarisch Natuurfonds Fryslân in Wommels verzet geweldig. Ik steun dit project van harte en bouw mee aan Gruttoland."

Henk de Jong
Trainer SC Cambuur

BEKIJK HENK
ZIJN VIDEOBOODSCHAP

ADOpteER 1 of meer
VIERKANTE METER
GRUTTOLAND

€ 7,50
per m²

HALF OKTOBER
REEDS BIJNA 25.000 M²
GEADOpteERD

Help mee deze gruttoparel te ontwikkelen en draag actief bij aan de redding van de grutto. Adopteer 1 of meerdere vierkante meters gruttoland via www.gruttoland.nl. Met deze actie wordt 6 hectare weidegrond aangekocht van grutto-boer Murk Nijdam in Wommels. Vervolgens wordt dit perceel op maat ingericht en beheerd voor de grutto's. Een land met greppels, kruidenrijk grasland, ruige stalmest, uitgesteld maaien en een optimaal waterpeil. Zo bouwen we samen aan **it bêste skriezeln fan d'ierde**.

www.gruttoland.nl